БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

45-дахи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 25 (11623) | 1968 оной январиин 30, вторник | Сэн 2 мүнгэн

...ОССИН ОЙН БАЯРАЙ ЖЭЛ

...67 ондо РСФСР-эй арадай ажахые хүгжөөлгын гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтын дүнгүүд тухай

...ажалшад ойн баярай жэлдэ Коммунис пар-...эрээр Совет засагай 50 жэлэй ойн хүндэ-...нис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, респуб-...адай ажахые хүгжөөхэ, арадайнгаа байра ...культура hайжаруулха талаар шэнэ амжал-...байна. Энээн тухайда «1967 ондо РСФСР-...ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбэй дүүргэл-...тухай» РСФСР-эй ЦСУ-гай мэдээсэл дотор

...лай хоёрдохи жэлдэ промышленность, хүдөө ...спорт, худалдаа наймаан, мүн арадай ажа-...е hалбаринууд саашадаа хүгжэжэ үргэлжэ-...сэл бүтээн гаргадаг бүхы hалбаринуудтахи ...эсэ дээшэлhэн байна.

...ахын гол шухала тоо мэдээнүүд 1966 он-...л, игэжэ дээшэлhэн байна: националь...на ...-107,2 процент, промышленностиин про-...процент, тэрэ тоодо «А» бүлэгынь—110,1. ...нь—109; хүдөө ажахын продукци—103 ...шухала фондынуудые ашаглалгада үгэлгэ-...льна барилгада мүнгэ hомололго—108, ту-...автомобильна, гол мүрэнэй, магистральна ...й транспорт—107, арадай ажахыдахи хү-...болон алба хаагшадай тоо—102,8, промыш-...ажалай бүтээсэ—107, барилгадахи ажа-...—107, арадай ажахын бүхы hалбаринууд-...лэо сасуулагдамал сэнгээр—117, арадай ...салин хүлhэнэй фонд—107, хэрэглэмжын ...шүүд—107, ажалшадай болото олзо доход ...ажа үзэбэл—106, эд бараа рознично сэн-...алга—108,8, гүрэнэй, кооперативна пред-...болон организацинуудай, колхозууд болон ...үсөөр гэр байра барижа тушаалга—102. ...жаhуудалай эрилтэ хангалгын хэмжээн—...дунда hургуулинуудта hуралсагшадай тоо ...э hургуулинуудта hуралсадаг студентнүү-...3 процент болоо.

...й онсо өөрэ шухала илгаань юуб гэхэдэ. ...хэрэгсэлнүүдые бүтээлгэ хэрэглэмжын ...гаргалгада дутэрхы болоhон байна.

...аа ехээр үгэдэг республикын хэдэ хэдэн ...сагай уларилай муу байгаашье hаань, хү-...валова продукци 1966 оной ургаса hай-...hаа ехэ байгаа—малай продукци ехээр аб-...ар лэ имэ амжалта туйлагдаа.

...-шэнжэлэлгын институдууд, конструктор-...шинууд, промышленна предприятинууд шэ-...2000 гаран машина, механизмуудые, мүн ...хеэрэлгэнүүдые, 1000 шахуу шэнэ түхэлэй ...е зохёожо, бүтээн гаргаа. Шэнэ, бүри hай-...н 300 гаран зүйлнүүд ехээр гаргагдажа ...ан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын 1,7 ...адхалнууд арадай ажахыда хэрэглэгдээ. ...научно-шэнжэлэлгын хүдэлмэринүүдэй тү-...й ажахыда наука, техникын туйлалтануу-...э түсэбөө зарим министерствэнүүд болон ...хүсэд дүүргээгүй.

...ын промышленность үйлэдбэриин юрэнхы ...лэй түсэбые 103 процент дүүргээ. Гол ...хи зүйлнүүдые бүтээхэ түсэб болзорhоо ...гдэhэн байна.

...ул багта республика соо түсэблэлгын, эко-...лаарнь урмашуулгын шэнэ гуримаар 4,2 ...мышленна предприятинууд ажаллаа, тэдэ ...ууд та хамта дээрээ 6 миллион хүн хүдэ-...урсагдаhан предприятинуудта промышлен-...дукциин 40 гаран процентнь бүтээн гар-...о эрхэ байдалда ажаллаhан предприяти-...ции наймаалха, олзо оруулха талаар жэ-...элүүлагдэhэн уялга дүүргээ.

...й промышленна бүхы министерствэнүүд, ...втономно бүхы республиканууудай, хизаар-...областьнуудай промышленность (Камчат-...нинь) бүхы зүйлнүүдые, тэрэшэлэн гол ...нүүдые бүтээн гаргаха жэлэйнгээ түсэбые

...бүтээсэ дээшэлүүлхэ жэлэйнгээ түсэбые ...ость үлүүлэн дүүргээ. Энэ үрэ дүнгэй ...й ашаар промышленна продукциин хэмжээн ...ээр дээшэлhэн байна. Продукциин өөрынь ...үүлха түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ. Промыш-...кцида оптово шэнэ сэн тогтоогдоhоной ...трын, тепловой элшэ хүсэнэй, ашаа шэ-...ар шэнэ тарифуудай бии болгогдоhоной ...мышленна үйлэдбэриин ашаг олзонь бүхы ...лжэ, предприятинуудтахи ажахын тоосоое ...а хэрэгтэ туhалаа.

...енностиин зарим hалбаринуудай хүгжэлтэ ...ной тоо мэдээнүүд РСФСР-эй ЦСУ-гай мэ-...р харуулагдана. Электрын элшэ хүсэ абал-...лиард киловатт час, нефть абалга—235 ...нно, газ — 76 миллиард кубометр, нүүр-...иллион тонно, шэрэм хайлуулга — 35,5 ...но, булад хайлуулга — 54,8 миллион тон-...оргонуудые гаргалга— 5926 мянган тон-...льна үтэгжүүлгэнүүдые үйлэдбэрилгэ (ус-...шээр) — 20,6 миллион тонно, автомобиль-...инууд — 24,4 миллион хэhэг, автомобиль-...9 мянга, тракторнууд — 169 мянга, саар-...2 мянган тонно, цемент — 51,7 миллион ...саргагдамал түмэр-бетон зүйлнүүд — 38 ...бометр болоhон байна. 1967 ондо пумаа-...ргалга — 4867 миллион дүрбэлжэн метр, ...гаргалга — 408 миллион дүрбэлжэн метр, ...187 миллион дүрбэлжэн метр, торгон бүд—

699 миллион дүрбэлжэн метр, оёмол хубсаhа гаргалга — 6,9 миллиард түхэригтэ, арhан гутал гаргалга— 300 миллион пар хүрэтэрөө дээшэлээ. 5,8 миллион тонно мяхан, 4,8 миллион тонно загаhан, мүн далайн продуктнууд абтаа, 3,5 миллион телевизор, 3,7 миллион радиоприёмнигууд болон радиоло, 1,8 миллион холодильник, 2,7 миллион оёдолой машина бүтээн гаргагдаа.

Хэдэ хэдэн предприятинууд юрэнхы үрэ дүнгүүдээрээ муу бэшэ байбашье, продукци бүтээн гаргаха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулха жэлэйнгээ түсэбүүдые дүүргэжэ шадаагүй. Хүдэлжэ байhан предприятинуудай үйлэдбэриин хүсэн зарим ушарта хүсэд хэрэглэгдэжэ шадагданагүй.

КПСС-эй ЦК-гай мартын (1965 оной), майн (1966 оной) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдэй үндэhөөр хүдөө ажахыда бэелүүлэгдэhэн хэмжээ ябуулганууд ашаа үрэеэ харуулжа байна гэжэ РСФСР-эй ЦСУ саашань мэдээсэнэ. Ороохо тарла суглуулга 89,3 миллион тоннодо хүргэгдөө, энэнь 1961—1965 онуудай туршада жэл соо дунда зэргээр суглуулагдаhанда орходоо 12,7 миллион тонноор ехэ болоно. 1967 ондо 34,5 миллион тонно ороohон суглуулагдаhан байна, харин 1966 ондо суглуулагдаhанда орходоо нэгэ бага доошо болоно, тиихэдэ 1961—1965 онуудай туршада худалдан абтаhанда орходоо дунда зэргээр 11 процентээр ехэ болоно.

Просо, гэршүүхэ, барайгар, ешмээн, бобово ургамалнуудые, наран сэсэг, саахарай свёкло, хартаабха, овощ худалдан абаха түсэбүүд үлүүлэн дүүргэгдээ.

Ерэхэ хабарай тарилгада ороohото ургамалнуудай, бобово ургамалнуудай үрэhэ хүсэд хүрэхөөр бэлдэгдээ. 71,9 миллион гектар намарай паар хахалагдаа, энэнь түсэбөөр хараалагдаhанда орходоо 102 процент болоно. Техникэ заhалга эмхитэйгээр үнгэргэгдэжэ байна.

Колхозууд болон совхозууд 1966 онтой сасуулбал, мяха абалгаа 13 процент, hү — 9, үндэгэ — 17, ноohо — 11 процентээр дээшэлүүлээ. Малай ашаг шэмэ дээшэлэнхэй. Үнеэн бүриhөө hү haалга 1966 онойхидо орходоо дунда зэргээр 140 килограммаар дээшэлээ. Малай продуктнуудай ехээр абталаг болоhоной ашаар гүрэндэ малай продукт худалдалгын хэмжээн дээшэлбэ. Гүрэндэ мал, hү, үндэгэ худалдаха түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ.

1967 ондо колхоз, совхозууд финансова талаараа hайжараа. Колхозуудай олзо доход 8,8 миллиард хүрэтэр ургаа. Энэнь үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо 5 процентээр ехэ болоно. 136 совхоз, мүн гүрэнэй бусад ажахынууд ажахын тоосоондо бүрин ороhон байна. Хүдөө ажахын материально-техническэ баазань бэхижээ. Барилга ехээр хэгдээ. 180 мянган гектар газар дээрэ уhа намаг хатаагдаа, 68 мянган гектар газар уhалагдаhан, 798 мянги гектар бэлшээриин газар уhаар хангагдаhан байна. Машина, түхеэрэлгэнүүдынь улам олошорно.

Бүхы зүйлэй транспортаар ашаа шэрэлгэ (авиаци, далайн флодые хараада абангүйгөөр) 1770 миллиард тонно километртэ хүргэгдөө. Транспортна предприятинууд түсэблэлгын, экономическа талаарнь урмашуулгын гуримда олоор оруулагдажа үргэлжэлөө.

1967 оной туршада республика дотор барилга ехээр хэгдэhэн байна. 31 миллиард шахуу түхэригэй хэмжээнэй гол шухала шэнэ фондынууд ашаглалгада үгтөө. Гэхэтэй хамта үйлэдбэриин хүсэнүүдые, гол шухала фондынуудые ашаглалгада үгэхэ түсэб нилээд дутуугаар дүүргэгдэhэн байна. Арадай ажахын капитальна барилганууд та, тэрэ тоодо гэр байра барилгада колхозуудай, хүн зоной гаргашалдаг мүнгэ зөөри 8 процентээр дээшэлжэ, 33,1 миллиард түхэригэй хэмжээндэ хүргэгдөө. Гүрэнэй зүгhөө капитальна барилганууд та мүнгэ зөөри сэхэ гаргашалга 6 процентээр дээшэлээ. Барилга дээрэхи ажалай бүтээсэ бүхы дээрээ 7 процентээр дээшэлбэ.

Хүдэлмэришэд болон алба хаагшад 1967 ондо хоёр үдэрэй амаралтатай табан үдэрэй хүдэлмэриин неделидэ шэлжэн ороhон байна. Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай hара бүри абадаг дунда зэргын салин хүлhэнэй хэмжээн 4,2 процентээр дээшэлжэ, 106 түхэригтэ хүргэгдөө, хэрэглэмжын нийтын фондhоо абадаг түлөөhэнүүд болон хүнгэлэлтэнүүдыень хараадаа абаа hаа, 143 түхэриг хүрэтэрөө дээшэлээ, харин 1966 ондо 137 түхэриг болодог байгаа. Нийтын ажахыhаа колхознигуудта ажалай түлөөhэ үгэлгэ 8 процентээр дээшэлээ. Тэдхэмжэ, пенси, стипенди, амаралтада гаралгын түлөөhэ, түлөөhэгүй hуралсал, медицинскэ хангалга, түлөөhэгүй, хүнгэлэлтэтэй путевконуудые үгэлгэ, хүүгэдэй саад-яслинуудые барилга гэхэ мэтэ социальна страховачиин талаар хэрэглэмжын нийтын фондынуудhаа хүн зондо үгтэдэг түлөөhэнүүд болон хүнгэлэлтэнүүдтэ 1967 оной туршада 29 миллиардhаа дээшэ түхэриг гаргашалагдаа. Тиигэжэ 1966 онтой сасуулбал, 7 процентээр дээшэлhэн байна.

Гүрэнэй, кооперативна худалдаа наймаанай розничнo эд бараанай эрьесэ 71,8 миллиард түхэригтэ хүргэгдэжэ, 1966 онойхидо орходоо 5,8 миллиард түхэригөөр дээшэлээ.

Гүрэнэй, кооперативна предприятинууд, организацинууд, тэрэшэлэн хүдэлмэришэд болон алба хаагшад 49,3 миллион дүрбэлжэн метрэй талмайтай 1,2 миллион байра ашаглалгада үгөө.

42 миллион шахуу хүн элдэб hуралсалда хабаадуулагдаа.

РСФСР-эй хүн зон 1968 оной январиин 1-нэй байдалаар 128 миллион болотороо олошороо.

...Н. КОСЫГИНАЙ ИНДИДЭ АЙЛШАЛАЛГА

...И, январиин 27. (ТАСС-...ай корр.). СССР-эй Ми-...үдэй Соведэй Түрүүлэг-...Н. Косыгин Индидэ айл-...байhан Югославиин Со-...Федеративна Республи-...эзидент Иосип Броз Ти-...варин 26-най үдэшэ-...азажа, хани ёhоор хөө-...байна. Югославиин ...истнуудай Союзай ЦК-...индумэй гэшүүн Влади-...лович, СССР-эй Гадаа-...эгүүдэй министрэй өр-...Н. П. Фирюбин уулзал-...рэ байлсаа.

...тэрэ үдэшэ СССР-эй Ми-...үдэй Соведэй Түрүүлэг-...Н. Косыгин, Индиин пре-...министр Индира Ганди, ...нин Социалис Федера-...Республикын президент ...ито уулзаа. Хани ёhоной ...айдалда үнгэрhэн хоо-...дэ уласхоорондын мүнөө ...арим асуудалнууд зүбшэн ...дэ.

* * *

...И, январиин 27. ТАСС-...сай корреспондент В. ...н игэжэ дамжуулна:

...Р-эй Министрнүүдэй Со-...Түрүүлэгшэ А. Н. Косы-...үтлөөгүүр Дж. Нерүгэй ...эдэ ороо. Индиин гүрэ-нэй элитэ ехэ ажал-ябуулагша Дж. Неру hүүлшынгээ 16 жэлэй турша соо эндэ ажаhуухан. ажаллаhан юм. Тэрэнэй хажуудахи парк соохи hаглагар модоной хажууда мүнхэ зула носоно. Неру эндэ амарха дуратай байhан юм. Энэ зула Индиин эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай түлөө агууехэ тэмсэлшын мүнхэ дурасхаалай hүлдэ болгогдон, бүхы орон соогуур дамжуулан ябуулагдаа hэн.

Гэр-музейн нэгэ таhалгань түрмын камера мэтээр түхеэрэгдэнхэй. Неруе Англиин колониальна засагаархид тэрээн соо хааhан байгаа. Неру түрмын камера соо байха үедөө «Индиие нээлгэ», мүн бусад номуудые бэшэhэн юм.

Индиин арадай колониальна дарлалтада эсэргүү тэмсэл тухай хэлэгдэhэн материалнууд тэндэ табяатай. Тэрэ тэмсэлые Неру толгойлhон юм.

Нерүгэй библиотекэ угаа hонирхолтой. Тэндэ суглуулагдаhан номууд Нерүгэй ехэ юумэ мэдэдэг байhыень гэршэлэн харуулна.

Англи хэлэн дээрэ оршуулагдаhан В. И. Ленинэй шэлэмэл зохёолнууд хүнэй анхарал татана, тэдэ зохёолнууд 1943 ондо Москвада хэблэгдэhэн юм. Советскэ Союзда толилогдоhон Нерүгэй зохёолнууд нэгэ таhалга соонь табяатай.

А. Н. Косыгин гэр-музейдэ орогшодой хүндэлэлэй дэбтэртэ ингэжэ бэшээ: «Индиин арадай агууехэ хүбүүн, Индиин эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэгшэ, хоёр агууехэ арадуудай хоорондо hайн hайхан харилсаа байгуулжа эхилhэн совет арадай хани Джавахарлал Нерүгэй дурасхаалые бидэнэр хэзээдэшье мартахагүйбди».

А. Н. Косыгин гэр-музейе хараhакайнгаа hүүлээр хэблэлэй түлөөлэгшэдтэй хөөрэлдэхэдөө, энэ гэртэ Дж. Нерутэй уулзаhанаа hанаандаа оруулха зуураа, тэрэ үеын hайн hайхан уулзалгануудые үшөөл мартаагүйб гэжэ мэдүүлээ. Индиин, Советскэ Союзай хани барисаан тухай Неру ходо хэлэдэг байhан юм, хани барисаатай байгты гэжэ мандада захиhан байгаа. Тэрэ захяаень хэзээдэшье hанажа ябахабди.

Удаань А. Н. Косыгин, тэрээнтэй сугтаа ябаhан хүнүүд Индиин ниислэл хотын гоё hайхан газарнуудаар ябаа.

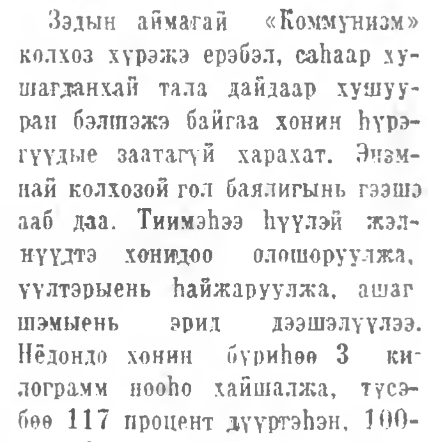

НЁДОНДОНОЙХИЬОО ДУТУУГҮЙГӨӨР

Зэдын аймагай «Коммунизм» колхоз хүрэжэ ерэбэл, саhаар хушагданхай тала дайдаар хушуурап бэлшэжэ байгаа хонин hүрэгүүдые заатагүй харахат. Энэмнай колхозой гол баялигынь гээшэ ааб даа. Тиимэhээ hүүлэй жэлнүүдтэ хонидоо олошоруулжа, үүлтэрыень hайжаруулжа, ашаг шэмыень эрид дээшэлүүлээ. Нёдондо хонин бүриhөө 3 килограмм ноohо хайшалжа, түсэбөө 117 процент дүүргэhэн, 100-haa 83 хурьга түлжүүлhэн байна. Мүнөө жэл эндэхи хонишод үбэлжэлгэдөө, түл абалгадаа hайнаар бэлдэжэ, 100-haa 85 хурьга томо болгохоор хараалханхай.

Республикын түрүү хонишодой нэрэ зэргэдэ хүртэhэн, РСФСР-эй Верховно Соведэй депутат Г.-Ц. Цыремпилова, мүн Ж. Ишеев, Ц. Аюшеев, П. Цыцыков гэгшэд хонин бүриhөө хурьга абажа, таргагүйгөөр түлжүүлхын түлөө оролдоно. Отарануудтань үбhэн, hолоомон хүсэд хүрэхөөр, хурьгадайнь байра сагаадагданхай, дулаан, түл абалгадаа үни бэлэн болонхой. Мүнөө хурьга абалта түлэг дундаа.

Д. ДОРЖИЕВ.

ҮНДЭР СЭГНЭЛТЭ

Хангалгын алба дүүргэгшэдэй уялга, харюусалгань ехэ. Өөhэдынгөө предприятинуудые хэрэгтэй бүхы материал, хэрэгсэлээр хангаха үүргэтэй. Мүн түсэбhөө гадуур хэды зэргын продукциин бүтээгдэхэ байhые хараада абан, хэрэгтэй болохо материал эртээнhээ бэлдэхэ шухала.

Түмэр замай Улаан-Үдын отделениин материально-хангалгын таhагай хүдэлмэрилэгшэд өөhэдынгөө уялга hайнаар дүүргэдэг. Тэдэнэр үнгэрhэн жэлдэ элэбхитэй hайнаар ажаллажа, отделениин станци, таhаг, организацинуудые хэрэгтэй бүхы материалаар саг соонь хангажа байгаа.

Тэдэнэр жэлэй IV кварталда бүри hайнаар ажаллаа. Материал бэлдэхэ түсэбөө 110 процент дүүргээ, 10,5 мянган түхэригөөр элдэб гаргаша бага болгоо. Мүн салин хүлhэнэй гаргаша 2,1 мянган түхэригөөр хороохон байна.

Материально-хангалгын таhагай хүдэлмэрилэгшэдэй оролдосотой ажалынь үндэрөөр сэгнэгдэбэ. Түмэр замай Зүүн Сибириин отделениин хүтэлбэрилэгшэд болон профсоюзой президиум 1968 оной IV кварталай дүнгөөр тус таhагай хүдэлмэрилэгшэдтэ дамжуулгын Улаан туг барюулха шиидхэбэри гаргаhан байна.

М. САВЕЛЬЕВ.

СҮҮДХЭДЭЭ 20—30 ХУРЬГАН

ХЭЖЭНГЭ. (Телефоноор абтаба). Худанай совхозой хоёрдохи отделениин хонишод үбэлжэлгэдэ, илангаяа түл абалгада hайн бэлэдхэлтэй байжа, 1500 хурьга гарза хоролтогүйгөөр абаад, hайнаар түлжүүлжэ байна. Дамзан Маладаевай хүтэлбэрилдэг хонишодой бригадын ахалагша хонишон Жигмит Доржиевич Дугаровай отарада 250 хурьган абтанхай. Мүн Цырма Очировагай даадаг Могсохоной отарада 200 хурьган түлжүүлэгдэнэ.

Мүнөө энэ отделениин отарануудта түл абалга түлэг дундаа. Сүүдхэдээ отара бүхэндэ 20—30 хурьган абтана. Хонишод абаhан уялгаяа дүүргэхын түлөө бүхы хүсөөрөө оролдоно.

В. ЛАЙДАПОВ.

ТҮРҮҮШЫН ҮДЭРЬӨӨ—АМЖАЛТА

Максар Бадмаевич Бардуев модо бэлэдхэлэй промышленностьдо 20 жэлэй туршада ажаллажа байhаар. Тэрэ hүүлэй жэлнүүдтэ Хориин леспромхозой Зүүн-Хуурайн модо бэлэдхэлэй пунктын Майлын участогай мастерай тушаал даажа ябана. Энэ коммунистын хүтэлбэри доро хэды ехэ модон бэлэдхэгдэжэ, оронойманай арадай ажахыда эльгээгдэнэ гээшэб? Тоолоожо үзэхэнь бэрхэтэй.

Тус участогта бага комплексно зургаан бригада тоологдоно. Бригада бүхэниие хэрэгтэй тооной модошодоор хангаха, трактор даалгажа үгэхэ, модо отолхо газарыень тодорхойлжо үгэхэ хэрэгтэй. Мүн ажалаа зүбөөр эмхидхэхэ хэрэгтэнь туhаламжа хүргэхэ ёhотой. Мастер Максар Бадмаевич эдэ бригадануудай ажалые шадамар бэрхээр эмхидхэнэ, зүбөөр хүтэлбэрилнэ.

Нүхэр Бардуевай даадаг мастерска участогай хүдэлмэришэд январь соо 7000 кубометр модо бэлдэхэ даабаритай. Бага комплексно бригадануудай даабари мүн лэ тодорхойлогдоhон байгаа. Бригада бүхэн түсэбөө дүүргэхэ гэжэ январиин түрүүшын үдэрhөө эршэмтэй шангаар ажаллажа эхилээ. Жэлэй эхеэр социалис уялга абтаа. Нүхэд Д. Р. Рассадинай, Н. Е. Юткинэй бригаданууд жэлэй түсэбhөө гадуур тус бүридөө 800 кубометр модо бэлэдхэхэ гэжэ шиидэhэн байна.

Абаhан социалис уялгаяа бодото дээрэнь бэелүүлхын тула бригаданууд хоорондоо социалис мүрысөө эмхидхээ. Мастер Максар Бадмаевич абаhан социалис уялгын дүүргэлтэ хинан шалгана, мүрысөөнэй үрэ дүн элирүүлнэ.

Мастерска участогай бүхы бригаданууд январь соо hайнаар ажаллажа байнхай. Хэдэн бригада хахад hарынтаа даабари 130—132 процент дүүргээ.

Тус участогай модошод хахад hарын туршада 3500 кубометр модо бэлдэхэ аад, 4156 кубометр бэлдэhэн байна. Бригадир-трактористнууд Д. Рассадин, Н. Юткин, Н. Яковлев гэгшэд техникээ наринаар, зүбөөр ашаглана. Тиимэhээ бригадануудай ажалай бүтээсэ яhала ехэ. Мүн трактор заhабарилдаг слесарь Л. Л. Елистратов бригадануудта саг үргэлжын туhаламжа хүргэнэ. Тэрэ тракторнуудые багашье hаатуулангүй заhабари хэдэг, техническэ харууhа hайнаар эмхидхэдэг.

— Модо бэлэдхэхэ январиин даабарие сохом дүүргэхэбди.— гэжэ Максар Бадмаевич дарууган хөөрэнэ. Ажалай эршэ hуларуулаагүй hаа, түсэбөө үлүүлэн дүүргэхэбди. Участогай бригаданууд хэлэhэн үгэдөө хүрэхөөр ажаллана. Бензомоторно хюрөө, модо таллуулгын тракторнууд бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэгдэнэ.

Түрүү участогай хүдэлмэришэд түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэлэй туршада 75—80 мянган кубометр модо бэлдэхэ түсэбтэй. Ажалаа зүбөөр эмхидхэhэнэй, хоорондоо мүрысэhэнэй, техникээ hайнаар ашаглаhанай ашаар түсэбөө, абаhан социалис уялгаяа дүүргэхэ байhандаа тэдэнэр этигэнэ.

Ж. БАДМАЕВ.

ТҮРҮҮШЫН ЗУУ

Далан гэжэ hууриндa үбэлжэдэг Михаил Петровой даадаг отарада түрүүшын зуугаад хурьган абтажа, гарзагүйгөөр түлжүүлэгдэжэ байнхай.

—Үбэлжэлгэдөө hайнаар бэлдэнхэйбди. Үбhэн, hолоомон, зелёнко болон талха таряанай зүйл хүсэд хүрэхөөр зөөгдэжэ абтанхай. Хурьгашанаар хүдэлхэ дүй дүршэлтэй хүнүүд үни томилогдонхой, мүнөө тэдэнэр отарадаа ерэнхэй, — гээд, тус отарые даагша мэдүүлбэ.

Эндэхид мүнөө 640 хони харууhална. Шэнэ жэлдэ зууhаа зуун хурьга гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлжэ, совхозойнгоо хонин hүрэгтэ табиха гэhэн социалис уялга эдэнэр абанхай.

В. БАЙБОРОДИН.

Яруунын аймагай Нарhатын совхоз.

Захааминай аймагай «Коммунизмын зам» колхозой мал адуулагша Б. Д. Раднаев үнгэрэгшэ ойн баярай жэлдэ hайн амжалта туйлаа. Харууhалжа байhан 120 толгой адууhа малайнгаа толгой бүриин шэгнүүр сүүдхэдээ дунда зэргээр 900 граммаар нэмээhэн юм. Мүнөө түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэлдэ бүрншье hайн амжалта туйлаха зорилготойгоор ажаллана.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ОЙН БАЯРАЙ НЭРЭМЖЭТЭ ГҮҮРТЭДЭ

«Коммунизм» колхозой 2-дохи отделениин коммунис ажалай hаалиин гүүртынхид үнгэрhэн жэлэйнгээ түсэб 103 процент дүүргэжэ, «Октябриин 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ гүүртэ» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэhэн юм.

Жэлэйнгээ түсэб болзорhоо урид бэелүүлхэ мүрысөөндэ hаалишад Галина Буянтуева, Мария Жигжитова, Елена Кулакова болон Нина Гармаева гэгшэд оролсожо, түсэбөө 110—120 процент дүүргэжэ шадаа. Мүнөө энэ гүүртэдэ табан жэлэйнгээ түсэбые уридшалан дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөн шэнэ хүсэтэйгөөр дэлгэрбэ. 1968 ондо hаалишан бүхэн үнеэн бүриhөө 2000 литр hү haахаар шиидэнхэй.

Ц. САГАЛЕЕВ,
«Коммунизм» колхозой 2-дохи отделениин парторганизациин секретарь.

Зэдэ.

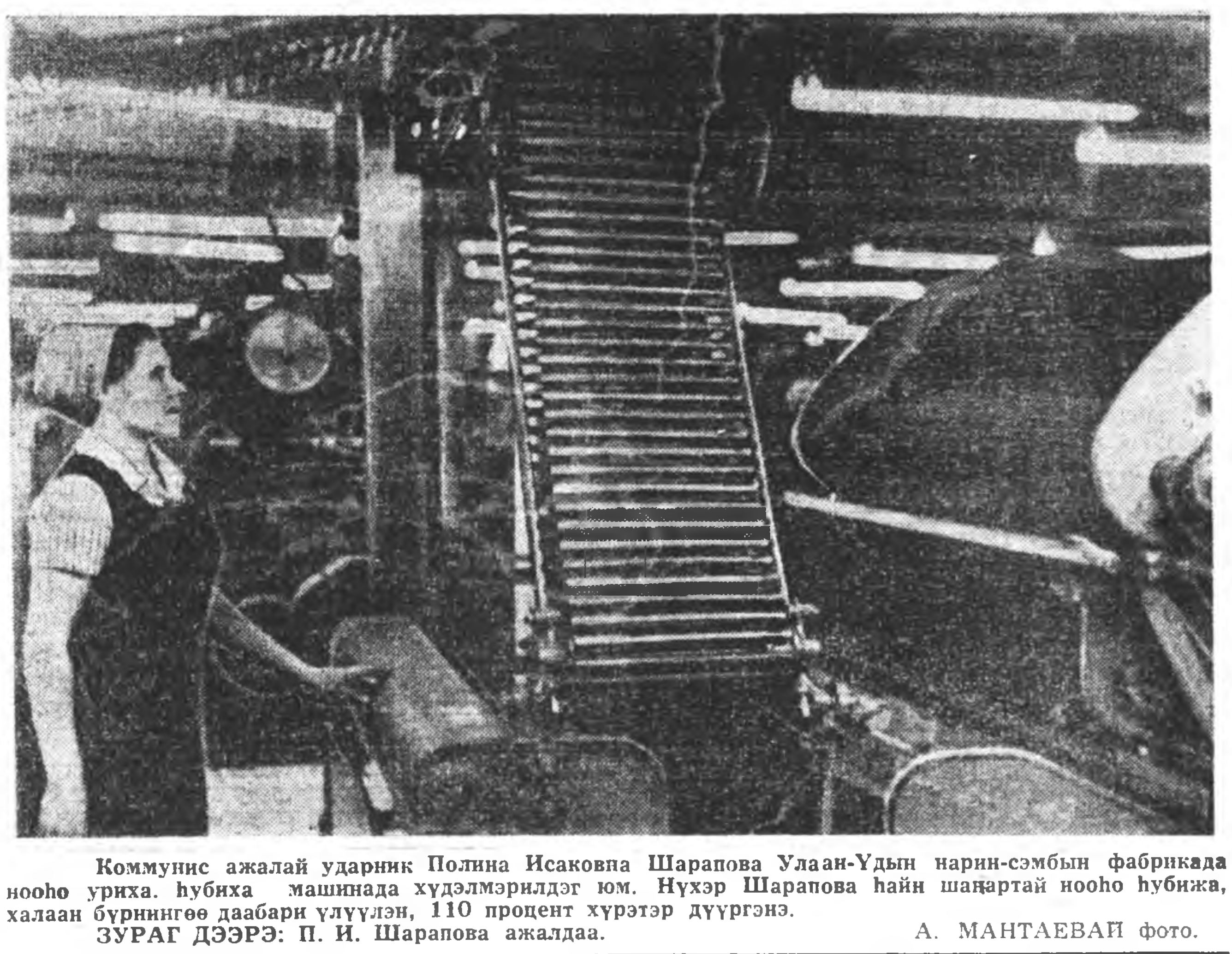

Коммунис ажалай ударник Полина Исаковна Шарапова Улаан-Үдын нарин-сэмбын фабрикада ноohо уриха. hубиха машинада хүдэлмэрилдэг юм. Нүхэр Шарапова hайн шанартай ноohо hубижа, халаан бүрнингөө даабари үлүүлэн, 110 процент хүрэтэр дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: П. И. Шарапова ажалдаа. А. МАНТАЕВАЙ фото.

Промышленностиин түрүүшүүлэй зүблөөн

Республикымнай промышленностиин, транспортын, барилтын, худалдаа наймаанай, хэлхээ холбооной, ажаhуудалай эрилтэ хангаха предприятинуудай түрүү хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн үсэгэлдэр оперо болон балетэй театр соо болошо үнгэрбэ.

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр **Н. Б. Пивоваров** зүблөө нээгээ.

1967 оной хүдэлмэриин үрэ дүн болон 1968 оной зорилго тухай асуудал зүблөөн дээрэ хэлсэгдэбэ.

Партиин обкомой секретарь нүхэр **К. М. Продайводагай** хэhэн элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэдэ 20 хүн хабаадалсаба.

Партиин Улаан-Үдын горкомой секретарь нүхэр **Вовк**, Хандагатайн леспромхозой бага комплексно бригадые даагша нүхэр **Спиридонов**, ЛВРЗ-гэй начальник нүхэр **Гладун**, зоной захилаар хубсаhа оёдог нэгэдэлэй мастер нүхэр **Скоростина**, Элеэ хоолой промышленностиин министр нүхэр **Власов**, «Бурятцелинстрой» трестын онъhожоруулагдамал нүүдэл колонныи бригадир **Бардаков**, Буркоопсоюзай правлениин түрүүлэгшэ нүхэр **Именохоев**, мяха-консервын комбинадай парткомой секретарь нүхэр **Шитиков**, «Забайкаллес» комбинадай главна инженер нүхэр **Кораблёв**, Кабанскын аймисполкомой түрүүлэгшэ нүхэр **Попов**, Ципиканай приискын управлениин начальник нүхэр **Колобов**, партиин Заграйн райкомой секретарь нүхэр **Родионов**, Улаан-Үдын столовонуудай трестын 6-дахи столовые даагша нүхэр **Иванычева**, финансын министр нүхэр **Ендонов**, худалдаа наймаанай министр нүхэр **Хабалов**, облпрофсоведэй таhагые даагша нүхэр **Деренченко**, техническэ мэдээсэлэй республикын түбэй бюрогой начальник **Хантаев**, Хойто-Байгалай аймагай «Победа» колхозой ангуушан **Бобров**, Буряадай барилгын управлениин начальник нүхэр **Восканянц**, республикын Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо **Ц. Б. Эрдынеев** үгэ хэлэhэн байна.

Зүблөөндэ хабаадагшад табан жэлэй гурбадахи жэлэй зорилго тодорхойлоод, шэнэ социалис уялгануудые баталан абаа.

РЕПОРТАЖ

ХОНИШОН БАДМАЕВАЙДА

— ЯРУУНЫН олон нуурнууд соо Ехэ-Хорго, Бага-Хорго гээшэдүүл баһал суутай.—гээд хэлээ һаа:

— Юугээрээ? Загаһаараа гү? — гэжэ зарим нэгэн миһэрхэ. Тиимэ, загаһаараашье суутай. Гэбэшье эрьедэнь нютагжаһан хүн зоноороо буришье суурханги. Эндэ бүхэриг яһатай, ажалда бэрхэ хүнүүд ажаһуудаг. Тэдэнэй түрүүдэ суута хонишодые — Цыдып Дылгырович Бадмаевые, Цыпилма Эрдынеевна Цыреновае, Эрдэни Бадмаевич Дашиевые болон бусадые нэрлэхэ дуран хүрэнэ...

Бага-Хоргын эрьедэ оршодог Жэрээхэй гэжэ бишыханшье һаа, яһала бэеэ даанги тосхон. Эндэ эхин һургуули, магазин, клуб, кино, үхибүүдэй ясли-саад бии.

Тосхоной зүүн захаар Цыдып Дылгырович Бадмаевтанай гэр оршодог. Гэрэй эзэд үгы, хонидтоо үдэшынь халууһа үгэхэеэ ошоо ха. Гэртэнь гурбан үхибүүд: дүрбэдэхи класста һурадаг Бата, нэгэдэхиин Даша, хүүгэдэй саадта ябадаг Валихан.

Үхибүүдэйнь одхон, Бадмаевтанай ганса басаган — дүрбэтэйхэн Валя ехэл хөөрүү байһанаа мэдүүлбэ:

— Би алар зургаан ахайтайб. Дүрбэн ахайнуудни Гүндэдэ һурадаг. Эдэ хоёрни,—гээд Бата Даша хоёроо зааба,—эндээ һурадаг. Хөөрэлдэһөөр һуутарнай гэрэй эзэд орожо ерэбэ.

Цыдып Дылгырович дүшэ гарамгай наһанай хүн. Цыпилма Эрдынеевна дүүрэн шарайтай, нюдөөрөө уриханаар энеэбхилһэн, набтаршаг бэетэй. Танилсабабди.

— Хонид түрэжэ эхилээ. Хэдэн арбаад хонид хурьгалаад байна. Зуу гараадынь дэлгэнээд, газаагаа илгаатай. Нигэһээр унаһан малгайгаа абангүй хүдэлхэ сагнай ерэхэнь ааб даа, — гээд Цыдып Дылгырович һаншагһаа бууралтажа байһан үһэеэ эльбээд абаба.

«Мүрысөөндэ гарыт, нүхэд хонишод!» Иимэ гаршагтай нэмэл бэшэг Яруунын аймагай «Улаан туяа» газетэдэ гаргагданхай. Авторнуудынь — БурАССР-эй Верховно Соведэй депутат Ц. Цыренова, Россиин Федерациин хони үсхэбэрилгын мастер, Яруунын совхозой нэгэдэхи отделениин ахалагша хонишон Ц. Бадмаев гэгшэд.

Тэрэ бэшэг соогоо нүхэд Цыренова Бадмаев хоёр урда тээнь туйлаһан амжалта тухайдаа тобшоор хөөрөөд, 1968 ондо тэрэнээ доошонь оруулангүй, харин дээшэнь гаргахаар уялга абаа. Тэдэнэр аймагайнгаа хонишодые баһал дээшэлүүлһэн уялга абажа, хонин һүрэгүүдээ улам олошоруулжа, табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ хэрэгтэ өөһэд өөһэдынгоо хубитые оруулхыень уряалаа. Тиигэхэ зуураа, совхозойнгоо гурбадахи отделениин түрүү хонишон Гончик-Доржо Цыремпилович Жамсуевые тусхай нэрлэжэ, мүрысөөндэ уриһан байна.

Бадмаевайда үдэшын хоол барижа, ехэ бүлэдэнь багтаамжатай столыень тойрожо һуухадаа, һайсахан яриалдаабди.

Асуудал: Урда тээнь 100 эхэ хонинһоо 107 хурьга абадаг, нэгэ хонинһоо 3 килограмм 800 грамм нооһо хайшалдаг байһан аад, 1967 ондо зуун эхэ хонинһоо 111 хурьга түлжүүлһэн, хонин бүриһөө 4 килограмм 300 грамм нооһо хайшалһан байналта! Хонидойтнай амитын шэгнүүршье дээшэлэнги. Хөөрэжэ үгыт даа.

Бадмаев: Бидэ 1956 онһоо гэр бүлөөрөө хонин ажалда ябанабди. Бага зэргэ дүршэлтэйхэн болоодоо ааб даа. Хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлгые өөһэдөө бэелүүлнэбди. Гэхэдээл бүхы хонидни сохом лэ хурьгалха гэжэ лаб мэдээд ябаха ха юмши. Һайн хурьгадые абаха гээ һаа, зундаа, илангаяа хүйтэрхэһөө урид хонидоо һайсахан таргалуулжа абаха хэрэгтэй гэжэ ойлгоо агшабди. Тарган хониной хурьган томо, шанга бэетэй байха, түргөөр түлжэхэ. Тобир хонид гээшэмнай хурьгалхадаа, жиир лэ һүтэй байдаг, эхирлээшье һаа, хурьгадаа садхааха жэшээтэй. Нооһошье хайшалалга хониной тарган, туранхайһаа дулдыдадаг гэжэ үнинһөө мэдээжэ юм ааб даа.

Цыренова: Ямар ушарһаа олон хурьган абтааб гэжэ манай эсэгэ хэлэжэ үгэбэ гүб даа. Хонидой яһала олзо ехэтэй һалбари хадань, совхознай мүнөө энэ талаараа юу хээ туйлаа. Хонин ажалай олзо шэмэ дээшэлүүлхэ гээшэ биднэй, хонишодой оролдолгоһоо болохо бшуу. 100 эхэ хонинһоо 111 хурьган гэнтэ өөһэдөө адхаршоо бэшэ, хара хүлһэеэ гоожуулһанай, хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлһэнэй ашаар туйлагдаа юм ааб даа. Тиихэдэ бүхы абаһан хурьгадаа бултыень түлжүүлхын түлөө оролдоо зон аабзабди. Хонидоо түрүүлээд хадаа дүүрэшэхэ бэшэ ха юм даа.

Асуудал: Хурьгадаа гарзада оруулхагүйн тула юу хэдэгбта?

Цыренова: Хурьгадта эгээл һайн эм—эхынь һүн. Олон хониднай эхирлэдэг. 550-аад хонитойбди. Тэдэнэймнай жараадынь нёжонло эхирлээ. Зарим хонишод эхирэйнь үрөөһые ондоо хонидто заядаг. Манай һанахада, ядахын сагта түрүүшынbackshье үдэрнүүдтэ эхынь лэ һү хүхүүлээ һаа дээрэ хэбэртэй агша.

Бадмаев: Боро хоолдо орходонь һайхан лэ үбһэ элюулхээр даа. Нарһанай шэлбүүһэ, молоной хөө, минеральна тэжээл элюулдэг зэмди. Урдань миокардит үбшэнһөө хурьгад олоор үхэдэг бэлэй. Мүнөө нарай хурьгадта тусхай эм—селен уулгаһаа эхилээд, профилактика хэгдэдэг юм даа.

Асуудал: Хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлгые яахалаа заатагүй өөһэдөө бэелүүлхэеэ оролдонобта? Тусхай мэргэжэлтэд бии ааб даа?

Бадмаев: Һая хониндо ороод байхадаа тэрэ ажалтай өөһэдөө зүүралдахаа дүгташадаггүй һэмди. Мэргэжэлтэд дашаха һэм, бии юм бэзэ. Теэд совхоз соомнай эхэ хонидой 14 отара тоологдоно. Хэрбээ тэрээн бүхэндэ мэргэжэлтэдые табиха болоо һаа, олон гар хэрэгтэй болохо гүб даа. Тиигэжэ ябанхаар, зохисотой болзор соонь өөһэдөө тэрэ ажалые бүтээхэдэ дээрэ юм. Нэгэ саг соо хонидоо нэбтэгэд гэтэр түрүүлжэрхёод байхада амар агшал...

Эдэ хоёртой хөөрэлдэхэдөө, урдамни зоотехническэ эрдэмэй үндэһэ мэдэхэ болоһон, ёһотой мүнөө сагай хонишод һууна гэжэ ойлгогдоно.

* * *

Үглөөдэрынь хонидой байрада ошолдооб. Үдыень нээхэдэ хонидой хангалаар уралтаһан дулаахан хашаа соо хоёр таһаг: нэгэн соонь түрэхэ дүтэлһэн хонид, нүгөөдэ соонь—түрэхэ үдышүүлынь.

— Хашаатнай дулаан ха. Өөһэдөө шэбхээ малтанагта?

— Өөһэдөө. Трактор эндэш багтахагүй. Юрэдөө гартаа дүйтэй эрдэмтэд олон болоо ха юм. Бишыхан хониной хашаада зохимоор шэбхэ арилгадаг механизм зохёожо бололтойл даа—гэжэ Цыпилма Эрдынеевна һанаһанаа хэлэбэ.

Хурьгалхаар илгагдаһан хонидойнь таһагай үрөөһэн хажуудань саг зуурын хаамагууд соо хонид маараддана.

— Тэдэ хурьгалһан хониднай,—гэжэ Цыпилма Эрдынеевна харуулба. Тэндэһээ хурьгадай шэнгэн маараан соностоно. Хурьгадынь яһала оодэргэнүүд. Эхирлэһэншье хонид бии.

— Хурьгадаа голодог хонид байдаг гү? Али мүнөөнэй хонид ондоо гү?—гэжэ һонирхобоб.

— Доо, байгаа бэд даа. Заримдаа гэнтэ «тээгэ» түүрээхэ саг дайралдахал,—гэжэ Цыпилма Эрдынеевна миһэлзэн хэлэбэ.

— Зарим хүнүүдэй тээгэлхэдэ, хурьгаа голоһон хонин нюдэнһөө уһа мэлмэрүүлээд лэ, хурьгаа хүхүүлдэг һэн,—гэжэ хүгшэн эжымни хөөрэгшэ һэн. Биднэршье тээгэлдэгбди.

Цыпилма Эрдынеевна, мүнөө сагай хонишон, дунда эрдэмтэй зоотехнигэй зэргэ хонин ажалые харууһалха ёһо гурим мэдэхэ болоһон эхэнэр. Буряад үгсаатанайнгаа дүршэл шадабариһаа арсаагүй хадаа һайн бэшэ аал?

* * *

Хашаагайнь газаахи хүһамаг хэдэн таһагтай. Хонидтоо үглөөнэйнь халуу элюулһэнэй һүүлээр, илгабариин хорёо руу оруулаад, дэлгэнэжэ эхилһэн шэнэ хонидые илгаба. Цыпилма Эрдынеевна хонин бүхэнэй дэлэн һабардажа үзөөд лэ, зэргэлһэн хоёр үүдэнэй али нэгэн руу түлхинэ: дэлэнгэйнь хатуужаһан байбал, баруун тээшэнь, үгы һаань—зүүн тээшэнь. Тиигэжэ табин гурбан хонид «һажагтэ орожо», түрэхэ дүтэлһэнүүдээр ниилүүлэгдэбэ.

Хоёр бүлэг хонидоо ээлжээгээр уһалба. Түрэһэн хонидтоо бүлеэн уһа уулгаба.

— Мүнөө үдэрэйнь хоолой меню: концентрат зеленко гарниртайгаар,—гэжэ Цыдып Дылгырович шоглоод, тэбшэнүүдыень эдихэ юумээр дүүргэжэ, хажуу талаарнь зеленко сасаба.

Зуу һайса гаран хонид хиналтада абтанги. Даб гэһээр үсөөн хонид түрөөд байна. Теэд һаяар лэ тусгаар харууһанда абтаһан хонид, лэгэд гүүлэн хэлэбэл, хурьгадаа адхаруулжа эхилхэнь гээшэ.

Хониной түрэлгын халуун хаһа... Нойргүй һүнинүүд... Аягатай сайгаа ябуул гудамхяад лэ, хонидтоо шамдахаш. Нэгэшье хурьга гарзалуулжа болохогүй. 100 эхэ хонинһоо 111-һээ доошо бэшэ хурьгадые абахаар бэеэ уялгалаа. Баһа хонин бүриһөө 4 килограмм 500 грамм нооһо хайшалха. Хонид соогуураа ябахадаа, иимэрхүү бодолнууд Бадмаевай толгой соо нэгэтэ бэшэ орьёлоо аабза. Теэд коммунистын зоригые юун нугалха бэлэй!

Мүнөөдэр хэдэн арбаад хурьгад маараддана. Үглөөдэр хоёр дахин олон болохо. Тиигэһээр хэдэн зуугаад хурьгад хоолой ниилүүлхэ.

Ц. ДОНДОГОЙ,
манай корр.

СҮҮДХЭДЭ—10 КИЛОГРАММ ҺҮ...

Р. Санжахаева

Ойн баярай жэл түгэсэбэ. Мүнөө бүхы совет араднай түхэреэн жэл соо хэжэ гараһан ажалайнгаа дүнгүүдые согсолон гаргана, саашадаа бури амжалтатай ажаллахын тула шэнэ уялгануудые абана. Бидэ һаалишад мүнөө табан жэлэйнгээ түсэбые болзорһоо урид дүүргэхэ тухайгаа бодомжолжо эхилэнхэйбди. Тиимэ арга манайда бии.

Манай Сагаан-Уһанай гүүртын һаалишад үнгэрһэн жэлдэ үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1980 килограмм һү haажа, аймаг дотороо түрүү һуури эзэлээ. Бидэ түсэбэй ёһоор үнеэн бүриһөө 1350 килограмм һү һааха байһамди. Гүүртымнай коллектив хаба шадал соогоо оролдожо ажаллаһанай ашаар һү гүрэндэ худалдаха түсэбөө сентябрь һарын эхеэр дүүргэжэ, «Агуухэ Октябрийн 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртөө.

Гүүртэ дээрэмнай эрхим ажалай жэшээ харуулжа хүдэлһэн һаалишад олон. Тэдэнэй тоодо С. Укуева, А. Усольцева гэгшэдые нэрлэжэ болоно. Эдэнэр үнеэн бүриһөө дунда зэргээр тус бүрээ 2016—2070 килограмм һү һааһан байнад. Би өөрөө үнгэрһэн жэл үнеэн бүриһөө 2135 килограмм һү һаажа, аймагайнгаа һаалишадай дунда хоёрдохи һуури эзэлээб.

Гүүртымнай һаалишад хайшан гэжэ ажаллахадаа иимэ амжалта туйлана гээшэб? Үнеэдые саг болзор соонь һаахада, нэгэ хэмээр элеэлүүлхэдэ һүн ехээр абтадаг юм. Гадна тэдэниие саг болзор соонь үрэжүүлхэ хэрэгтэй.

Зарим һаалишад үбэлэй үелэ үнеэдээ оролдожо харууһалдаггүй. Энэнь тон буруу. Ушар юуб гэхэдэ, үнеэдые һубайруулангүй, һайнаар элеэлүүлээд, дааруулангүй байбал, үбэлэй үелэ зунайхиһаа дутуугүй һү һаажа болоно. Жэшээнь, манай гүүртын һаамхай үнеэдһээ мүнөө сүүдхэдэ дунда зэргээр 10 гаран килограмм һүн һаагдана. Бидэ үнеэн бүридэ сүүдхэдөө 1 килограмм үбһэ, 15 килограмм силос, 1,2 килограмм таряа талханай зүйл, 10—15 килограмм гидролизно аргаар буйлуулагдаһан һолоомо үгэнэбди.

Гидролизно аргаар буйлуулагдаһан һолоомые үнеэд утаа дуратайгаар эдидэг. Харин иимэ һолоомо эдеэгүй үнеэд бага һү үгэдэг байна. Тиимэһээ бидэ үнеэдтээ һайнаар шанаржуулагдаһан һолоомо таһалдуулангүй үгэхые оролдонобди. Тоолоод үзэхэдэ, гидролизно аргаар буйлуулагдаһан һолоомо нилээд хямдасантай тэжээл болоно. Гүүртымнай үнеэдтэ Н. Тумаков һамгантаяа суг һолоомо шанаржуулан бэлдэнэ. Эдэнэр ажалдаа һайчаар хандадаг.

Колхозоймнай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд һаалишадтаа анхаралтайгаар хандана. Жэшээнь, жэлэй саада тээ һаалишад үглөөгүүр ажалдаа оройтожо ерэдэг байһан. Энээнһээ боложо зарим үнеэд эртэ, зарим үнеэд орой һаагдагша бэлэй. Үнеэдээ түрүүн һаажа дүүргэһэн һаалишадай үбһэ тэжээл гаргахадань. һаял һаагдажа байһан үнеэдэй һүеэ табихаяа болихо ушар үзэгдэгшэ һэн. Энээн дээрэһээ зарим үнеэд һүеэ дутуу үгэгшэ бэлэй. Колхозоймнай хүтэлбэрилэгшэд энэ асуудалые зүбөөр шиидхэһэн байна. Мүнөө һаалишаднай үглөөгүүр эртэ гүүртэ дээрээ ерэжэ, түлөөһэгүйгөөр сайлаһанайнгаа һүүлээр, нэгэн доро үнеэдээ һаана, үбһэ тэжээлыень гаргана. Гадна һаалишад үдэшэндөө гүүртэ дээрээ сайлажа, һааляа эхилдэг юм.

Манай колхоздо һаали... хүдэлмэри жэл бури хүнг... нэ. Жэшээнь, гүүртымнай һ... шад үнеэдэйнгээ шабааһа ... өөһэдөө сэбэрлэхэеэ бо... үнинэй. Энэ хүдэлмэриие ... үнеэдые манадаг малшад ...

Гүүртэ дээрэхи ажалай ... болохо бури һаалишад ... хаяа болино. Һүүлэй жэл... фермэ дээрэмнай залуу ко... басагад ехэл дуратайгаар ... болоо. Комсомол С. Санжа... Л. Тунгрикова, Ж. Анг... гэгшэд дүршэл шалабарита... лишад болонхой. Тэдэнэр ... һэн жэл үнеэн бүриһөө ... зэргээр 1800—1900 ли... һааһан байна.

Мүнөө манай гүүртын ... шад амжалта туйлаһанаа... наагаа амарнагүй. Тэдэнэ... жэл үнеэн бүриһөө дунда ... 2000 килограмм һү һаах... ла хаба шадалаараа ор... Би өөрөө үнеэн бүриһөө ... зэргээр 2500 килограмм һ... жа. Туранай совхозой һа... Анна Ангархаевае хүсэха ... шиидэнхэйб. Бидэ һаалиша... һэн үгээ хэрэг дээрээ бэе... байһанаа найдуулнабди.

Р. САНЖАХАЕ...
Түнхэнэй аймагай «М...
колхозой һаали...

Серовой нэрэмжэтэ мебельнэ фабрикын коллектив хүн зоной захил һайн хангаха талаар табан жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргэхэ гэжэ шиидэнхэй.

Модошо дархан, комсомол хүбүүн Иван Болонев эдэ үдэрнүүдтэ халаан бүриингөө даабари ходол үлүүлэн, 120 процент хүрэтэр дүүргэнэ.

А. МАНТАЕВАП фото.

ШАДАЖА ТЭЖЭЭЬЭНЭЙ А...

Үбэлэйшье сагта зун, намарайхиһаа дутуугүйгөөр мал таргалуулха, шэгнүүрыень ехэ болгохо арга боломжын бии байһаниие түрүү ажахынуудай дүй дүршэл элитээр харуулна.

Улаан-Үдын хүдөөгэй аймагай Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын малшад үбэлэй һарануудта хашарат, бүруунуудые зүбөөр харууһалжа, эдеэлүүлжэ, шэгнүүрыень ехэ болгоно, түргэн таргалуулна.

Үнгэрөөшэ намар, октябрь һарада, тус ажахын бүхы отделенинүүдтэ хамта 410 хашараг богонихон болзор соо шахаж таргалуулагдахаар һайн харууһанда табигдаһан юм. Тиигээд энэ ажалда юһэн хүн хүдэлдэг болоо. Ажахын нэгэдэхи отделенидэ 180 толгой шахамалнуудые нэгэ гүүртэдэ суглуулжа, табан хүндэ даалгаа һэн.

Ехэнхидээ тэнгэ хүдэлжэ байһан хүнүүдэйл үнэн шударгы ажалһаа бүхы юумэн дулдыдадаг байна.

Жэшээлхэдэ, гурбадахи отделенидэ гуша гаран жэлдэ мал хараһан, үнинэй коммунист Цэбэг-Дара Жаповна Бамбуева шахан таргалуулха малай гүүртэ даагшаар табигдаа һэн. Энээнтэй суттаа Буда-Ханда Ринчинова гэжэ мүн лэ үнинэй малшан хүдэлдэг юм. Тэрэ хоёрой харууһалжа байһан хашарагууд яһала тобир тарган. Тиихэдэ хоёрдохи отделенидэ шахамалнуудай гүүртэдэ нүхэр Орлов ахалагша малшанаар ажаллана.

Малшад һара бүридэ, мүн үдэр бүхэндэ шахамалнуудай толгой бүриин шэгнүүрые хэды шэнээнээр нэмээхэб гэжэ тодорхой түсэб даабаритай байдаг. Намар малаа шахалганда табихаһаа урид бултыень шэгнэһэн. Тиигээд мүнөө тэдэнээ арба хоноод лэ шэгнэдэг юм. Түсэбөөр хараалагдаһанай ёһоор шахамалнуудай шэгнүүрээ нэмээгээгүй, таргаласа муутай байгаа һаань, малшад мэргэжэлтэдтэй хамта зүбшэжэ үзөөд, энээнэй шалтагаание мэдэжэ абаха гэжэ оролдоно.

Шахамалнуудай гүүртэдэ ажалладаг малшад хүдэлмэриингөө үдэрэй гуримые тон наринаар сахина. Тэдэнэр үглөөгүүр 6 часта эхилээд, үдэшын боро хараан болоһон хойно, мүн лэ 6 часта хүдэлмэрээ дүүргэнэ. Үглөөгүүр 10 час болотор малдаа бүдүүн тэжээл үгэдэг, хото хорёо соохи аргал шабааһыень сэбэрлэдэг, уһалдаг байха юм. Һүүлээрнь үдэрэй 3 час хүрэтэр забһарлалга хээд, үдын хойно хоёрдохёо уһалдаг, буйлуулһан тэжээл, силос, үбһэ, зелёнко гэхэ мэтые хубаажа үгэнэ. Удаань, дахяад байрыень сэбэрлэһэнэй һүүлээр. һүниндөө эдихэ үбһэ, зелёнкыень хобтодонь хэжэ үгэдэг. Шахамалнуудай тус бүридэ үдэр... лограмм хүрэтэр талха... зүйл, холимол тэжээл, ... үбһэ, зелёнко, силос үг...

«Ажал хэһэн хүн а... дохо» гэжэ буряад зон... заншалтай. Тиимэһээ ... нуудые хаража байһан... салин хүлһэ яһала ехэ... Жэшээлхэдэ, хамта 50 т... хамалнуудые харууһал... шан сүүдхэ соо тэдэнэй... нүүрые тус бүридэнь ... граммаар нэмээгээл бай... да зэргээр һара соо 150... хүрэтэр салин абана.

Энээнһээ гадна, тэдэ... тэ түлбэри үгтэхөөр хар... хай. Жэшээнь, малай ... нэмээхэ түсэб дүүргээд, ... үлүү гаргаһан центнер ... түлөө малшанда арбан ... мяхан үгтэхэ байна. Ба... лэ тушаагдаһан гү, али ... дэһэн тарган һайн ... толгой бүхэнэй түлөө ... бан түхэриг нэмэжэ үг...

Тиигээд ерэхэлээрээ ... бүхэн урмашажа, ша... дые һайса таргалуул... үнэн зүрхэнһөө оролдо...

Ивалгын туршалга... рийн ажахы һүүлэй үе... мал нигэжэ шахан та... түрүү арга хэрэглээд ... гүрэндэ мяха тушааха ... болзорһоо һураггүй ури... нэ. Жэшээнь, нёдондо ... лэйнгээ түсэбые бури ... тэнгээр дүүргэжэ шада... рэндэ мяха худалдаха ... түсэб октябриин 10 бол... гэһэн байгаа. 1967 онд... худалдагдаһан 3600 цен... ханай 1600 центнерын... мал түргэн зуура шахал... луулһанай ашаар аб... Байгша ондо ажахынхи... мяха худалдаха хахад ... түсэб баһал январь һар... гэхэ зорилготой. Шахал... бултыень тус бүридэ ... центнерһээ доошо бэш... ган сэгнэлтэтэйгээр ту... жэ оролдоно.

Һаяхан шоссе харгы... мал тээһэн үндэр хоёр... томашинанууд хойно... субажа ябаа һэн. Энэ н... рэгшэ намар илгажа, г... ра соо бардам һайнаар ... һэн шахамалнуудаа гү... шаахаяа абаашаһан ба...

Эндэхи главна зоотех... гей Прокопьевич Денисе... жэ хэлэнэ:

— Манай ажахынхи... уялгала бодото дээрэнь ... һаяшаг 276 хашараг т... нэлтэтэйгээр гүрэндэ ... Тиихэдээ гүрэндэ мяха ... ха нэгэдэхи квартал... үлүүлэн дүүргэбэ гээш...

В. ГАЛД...

АЛДАҺАНАА МЭДЭ, ҺАНАҺАНАА БҮТЭЭ

Нэгэ ажахыда үзэгдэһэн байдал, тэрэнэй мүрөөр абтажа байһан хэмжээнүүд тухай

Декабриин янгинама хүйтэн. Шэнэ жэлэй боһого алхагдахын урдахана манай газетын корреспондент «Улаан Оронго» колхозой түбэй фермын һаалишадтай уулзахадаа, иимэ баримтануудые элирүүлһэн байгаа.

Һаалишан Г. Волосатова:

— Хүдэлмэри дээрэмнай ямаршье шалгалта, хиналта үгы. Хүдэлһэн хүн хүдэлжэ, үгынь үгы болошоо. Ажалай гурим сахиглагагүй. Зарим һаалишад ямаршье шалтаггүйгөөр ажалдаа гаранагүй, энээнһээ боложо үнеэд һаагдангүй үлэшэнэ...

Энэ һаалишан юун тухай хөөрэнэб? Фермын ажалай хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэжэ байһаниие гэршэлнэ. Хүдэлмэриин гурим хадаа ажалай бүтээсэдэ, продукциин үйлэдбэри болон шанарта нүлөөлдэг ха юм.

Үнгэрһэн ойн баярай жэл Улаан-Үдын аймагай олонхи ажахынуудай амжалта туйлаһан жэл байбашье, «Улаан Оронго» колхоз гүрэндэ һү худалдаха түсэбөө дүүргэжэ шадаагүй байшоо. «Жэлэйнгээ түсэбые 47 центнерээр дутаагаа һэмди»—гээд колхозой главна зоотехник Михаил Хантаевич Хабдаев хөөрэнэ һэн. Магад элы хэмжээнэй һүн зарим нэгэ хүнүүдэй үнеэдээ үнжөөжэ байгаад һаадаг, муугаар харууһалһан дээрэһээ алдагдажа болоо. Мүн энээнэй хажуугаар ганцахан һаалишадай гэмээр бэшэ, харин ондоо шалтагаанаар нилээд ехэ һүн абтанагүй. Энээн тушаа үшөө нэгэ баримта хараябди.

...Декабриин 23-най үдэр түбэй фермэдэ хоёр автомашина үбһэн буулгагдаа. Тэрэнь тэрэ үдэртөө һалаад, үглөөдэрынь хашаа соонь бухалшье үбһэн харагдаагүй. Хоёр үдэр соо үнеэдтэ хубаарилагдаха тэжээл нэгэ үдэрөөр һалаа.

Фермые даагша нүхэр Б. Ч. Бальжиевтай хөөрэлдэхэдэ, иигэжэ харюусаһан:

— Иимэл зон агшал даа. Хориншье трактораар үбһэ асархадаш, үнинэй үбһэ хараагүй юм шэнгеэр үрдилэжэ байжа үнеэдтээ зөөжэрхихэ. Нормоор хэмжүүлээд абахат гэхэдэш шортоо!

Ажалайнь үшөө нэгэ дутагдал иимээр харагдана ха юм. Үнеэн бүхэндэ 2 килограмм үбһэ үгэхэ нормо баримталагдаагүй, һолоомоншье эһээгдэжэ мүртэйгөөр элюулэгдээтүй, һаамхай үнеэдтэ шэмэтэ тэжээл багаар үгтөө. Тэжээлэй саг соогоо асарагдаагүй дээрэһээ зарим үдэрнүүдтэ үнеэд үлэн хооһоор байдаг.

Колхозой главна зоотехник нүхэр М. Х. Хабдаевтай удаан хөөрэлдэбэбди. Январь һара хахадлаа. Нёдондо тус ажахын жэлэйнгээ түсэб дүүргээгүй байһан ушар колхозой правлени, партийн организациин ажалаа муугаар эмхидхэһэниие харуулна. Теэд мүнөө жэлдэ дутагдалнуудаа дабтахагүйн тула хэмжээнүүд хараалагдажа байна гэжэ Михаил Хантаевич хөөрэнэ.

Хэлэһэниинь тайлбарилхада, колхозой һаалиин гурбан фермэдэ һолоомо буйлуулагдадаг болоо. Зүгөөр үнеэдтэ үгтэхэ тэжээлэй ехэнхи хубида эһээгдэһэн һолоомон ороно. Бүхы дээрээ үнеэн бүридэ хоногой 8,5—10 килограмм тэжээлэй единицэ хүртэнэ. Һаамхай үнеэд үдэртөө гурба дахин һаагдана. Һаалишадаа түлөөһэгүйгөөр сайлуулна.

Колхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй алдуу гаргаһанаа боложо, һанаһанаа бэелүүлжэ байһаниинь һайшаалтай. Энээнэй ашань харагдана. Колхозой главна зоотехник Михаил Хантаевич январиин түрүүшын үдэрнүүдэй дүнгүүдые нёдондонойхитой сасуулхадаа:

— 1967 оной эхиндэ бүхы дээрээ колхоз үдэртэ 1676 килограмм һү һаадаг байгаа. Мүнөө жэлдэ 2390! Нэмэлтэнь—714 килограмм. Һаагдаха үнеэд нёдондонойхиһоо ехэшье олон бологүй һаа, ашаг шэмэнь нэмээ,—гэнэ.

— Иигээд ажаллабал, нэгэдэхи кварталай түсэбые хэзээ дүүргэхэбта?

М. Х. Хабдаев: — Январь соо 520 центнер һү худалдаха түсэбтэйбди, 630 болгохобди. Энэ оной түрүүшын кварталда манай колхоз 1600 центнер һү гүрэндэ худалдаха уялгаяа хахад һараар уридшалан дүүргэхэ аргатай.

Үбэлдөө үнеэдһээ һү ехээр һааха гээшэ харууһалга, эдеэлүүлгэһээ дулдыдаха. Һаалишан бүхэнэй хүдэлмэридөө харюусалгатайгаар хандабал, ажалынь урагшатайшье байха зэргэтэй. Нёдондо колхозой түб тосхондо байдаг нүхэр Бальжиевай даадаг фермынхид дутуу дундануудтай ажаллаашье һаа, мүнөө жэлдэ ажахы соогоо шалгарна. Январиин үдэрнүүдтэ эндэ хоног бүриин 1500—1600 килограмм һүн һаагдана. «Нёдондо энэ үедэ бурил муу, оройдоол 800 гаран килограмм һаагдагша һэн» гээд фермые даагша хэлэнэ. Һаамхай үнеэдэй тоо нёдондонойхиһоо олошороогүй аад, һү һаалгань хоёр дахин ехэдхэгдээ.

Нёдондо муугаар хүдэлнэ гэгдээшье һаа. Оронгын һаалишад һанаһанаа бүтээжэ байна. «Ходол муугаа тоолуулжа байха аргамнай үгы»,—гээд һаалишад өөһэдөө хөөрэлдэнэ һэн.

Мүрысөөндэ колхозой олохон һаалишад элэбхитэйгээр хабаадалсана. Ажахын главна зоотехник нүхэр Хабдаев һаалишанаар удаан сагта хүдэлжэ байһан Агафья Сусловае магтана һэн. Нёдондо тэрэ түрүү гараа. Үрзанда баһал мүрысөөндэ илаһан байгаа. Хоёрдохи жэлээ ВДНХ-гай путёвкодо хүртэхэеэ байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ гансахан энэ һаалишанай гараар 42 мянган килограмм һүн һаагдаа. Түрүүшүүлэй нэгэн Нимацырен Жапова гуша мянгатанай тоодо ороно.

Һаалишадта анхарал! Энээн тушаа хөөрэебди. Колхозой правлени, партийна организаци мүрысөөнэй дүнгые согсолжо, түрүүшүүлдэ ажалай нэмэлтэ түлөөһэ үгэхэ гурим шэнээр хараалантай. Хэн ехэ һү һаанаб — тэрэ һайнаар урмашуулагдана. Өөрөөшье ажалдаа урмашана. Теэд урмашуулгын үшөө нэгэ ондоо таланъ гэхэдэ, фермэ дээрэ халуун эдеэ хоол ямаршье түлөөһэгүйгөөр бэлдэгдэдэг болонхой. Үнеэдээ хододоо хаража, эдеэлүүлжэ байхадань һайн болоо. Үбэлдөө һаамхай үнеэдэй харууһан ехэ. Теэд харууһагүй һаа, хаанаһаа һүн абтахаб!

Мүнөө оронгынхид аймаг соогоо жэшээ харуулжа байна. Иигээд лэ эршээ һуларуулангүй ажаллаа һаа, энэ жэлдэ абаһан уялгаяа дүүргэжэ шадаха. зорилондоо хүрэхэ байха. Һанаһан һаналынышье бүтэхэ ха юм.

Т. ГАРМАЕВ,
манай тусхай корр.

БЭШҮҮРЭЙ АЙМАГТА

ЗАҺАБАРИ ТҮЛЭГ ДУНДАА

Охин-Булагай совхоз Бэшүүрэй аймагай томохон ажахынуудай нэгэн юм. Жэл бүхэндэ ороохо таряанай баян ургаса абадаг энэ совхоз ерэхэ хабарай тарилгада эртээнһээ бэлдэжэ эхилээ. Трактор, сеялкэ, плугуудаа түлэг заһабарилжа байна.

Энэ жэлэй түсэбэй ёһоор 55 трактор, 47 сеялкэ, 30 комбайн, 50 плуг заһабарилагдаха ёһотой һаа, январиин 20 болотор 29 трактор, 16 комбайн, 27 сеялкэ, 30 плуг заһабарилагдаад байна.

Гараха һарын эхеэр хабарай тарилгада ябаха техникэ сүм заһабарилагдажа, түгэс бэлэн болохо. 20 механик заһабарилгада хабаадана.

Заһабарилгын үедэ механизаторнууд бэе бэеынгээ хэһэн хүдэлмэриие шалгажа үзэдэг. Энэнь һайн үрэ дүн үгэнэ.

СЕМИНАР ҮНГЭРГЭГДЭБЭ

Һаяхан «Дружба» колхоздо пропагандистнууд болон агитаторнуудай нэгэ үдэрэй семинар үнгэргэгдэбэ. Тус семинарта колхозой интеллигенци дууһан хабаадуулагдаа.

Малай үбэлжэлгын үедэ фермэ, отаранууд дээрэ ажаллажа байһан хүнүүдэй культурна эрилтэ һайнаар хангаха тушаа колхозой түрүүлэгшэ Н. Б. Юмсунов хэлээ. Һүүлээрнь «Знание» бүлгэмэй гэшүүн Г. Г. Тюрюханов уласхоорондын байдал тухай хөөрэжэ үгөө.

Д. ЦЫРЕНОВ.

Бэшүүр.

ПРОПАГАНДИСТНАРАЙ ҺУРГУУЛИ

Ехэ-Хүдэриин «Дружба» колхоздо партийна һуралсал һайнаар эмхидхэгдэнхэй. Тус колхозой партийна комитет пропагандистнарта али болохо туһаламжа үзүүлхэ гэжэ оролдодог юм. Эндэ һаяхан марксизм-ленинизмын үндэһэн суртал шудалха һургуулида жэшээтэ хэшээл үнгэргэгдэбэ. Ехэ-Хүдэриин дунда һургуулиин багша А. Д. Терешкина пропагандистаар гурбадахи жэлээ хүдэлжэ байна. Табадахи темээр хэшээл үнгэргөө. Колхозой бүхы пропагандистаар энээндэнь байлсаба.

Пропагандист темээ хэр зэргээр дэлбэлжэ хүнүүдтээ ойлгуулнаб, методикын тала... бэ, мүнөөнэй байдалтай ... лаа хэр холбожо шадана... мэтээр бүхы талаһаань ... хаража үзэһэн байна.

Хэшээлэйнь һүүлээр про... дистнар һанамжа бодом... лэһэн, хөөрэлдэһэн бай... пагандист А. Д. Тереш... шээлээ яһала һониноор, ... ска зүбөөр үнгэргэдэг гэж... хэлсэбэ. Иимэ жэшээтэ ... пропагандистнарта ехэ ... һургуули болодог байна.

Г. ЦЫБИ...
КПСС-эй Хяагтын рай...
пропаганда, агит...
таһагые да...

БУРЯАД ҮНЭН

Арадай Хиналта

№ 1 (32)

БАГА АЛМАЛТАҺАА—ЕХЭ АРЬБАЛАЛТА

Электрын элшэ, түлишэ гамтайгаар гаргашалха тухай правительствын гаргаһан тогтоол, заабаринуудые бэелүүлхын тула арадай хиналтын комитедүүд, бүлэг, постнууд партийна организацинуудай хүтэлбэри доро, ажалша түмэнэй эдэбхитэй хабаадалгатайгаар ехэхэн хүдэлмэри ябуулна.

Республикын промышленна предприятинууд, барилга, транспорт дээрэ электрын хүсэ, түлишэ алмаха талаар юун хэгдэнэб, ямар дутагдалтайб, хайшан гэжэ дутагдалаа усадхахаб— эдэ асуудалнуудаар үнгэрһэн жэлдэ арадай хинагшадай, эдэбхитэдэйнь хүсөөр олон шалгалтанууд хэгдэһэн, тодорхой хэмжээнүүд абтаһан байна. Буряадай арадай хиналтын комитедтэ шалгалтын дүнгүүдээр дэлгэрэнгы мэдээсэл, һанамжанууд суглуулагдаһан, тэрэнэй үндэһөөр тусхай тогтоол, шиидхэбэринүүд гаргагдаһан, предприятинуудай абаһан социалис уялганууд соо арадай хинагшадай дурадхал, шиидхэбэринүүдые дүүргэхэ тухай бэшэгдэһэн байна. Үйлэдбэри дээрэ гаргашалагдадаг электрын хүсэ, халуун уһа, уурал багаар аад, ашагтайгаар хэрэглэхын тула олон уралан нарижуулгын дурадхал арадай хинагшадай үүсхэл, һанамжаар оруулагдаа. Эдэ бүгэдэ хэмжээнүүдэй аша туһаар республикымнай промышленна предприятинуудай диилэнхи олонхинь үнгэрһэн ажахын жэлдэ электрын хүсэ, түлишэ горитойхоноор алмаба. Даб дээрэхи мэдээгээр багсаажа хэлэхэдэ, предприятинууд 16 миллион киловатт-час электрын хүсэ, 10.378 тонно шулуу нүүрһэ алмаа.

Үйлэдбэриин гаргаша алмахын түлөө Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой арадай хинагшад эдэбхитэйгээр тэмсэнэд. Заводой цех, таһагуудта арадай 402 хинагша— түрүү хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд шалгалта хэдэг. Тиихэдэ гансал дутагдалнуудые элирүүлээд хүдэлмэреэ хизаарладаггүй, харин үзэгдэһэн дутуу дундануудые яагаад түргөөр усадхахаб гэжэ тодорхой һанамжаяа хэлэдэг, бодото хэмжээ абадаг һайшаалтай. Арадай хинагшадай оруулһан дурадхал, һанамжа бүхэндэ заводой, цехүүдэй хүтэлбэрилэгшэд хододоо анхаралтайгаар хандадаг, ажалшадай һони һонин үүсхэлые халуунаар дэмжэдэг. Тиигэжэ завод дээрэ арьбалалта алмалтын хойноһоо хүн бүхэнэй оролдодог дээрэһээ, тэндэ горитой зөөри, хэрэгсэл нөөгдэдэг байна. Ганса үнгэрһэн жэлдэ завод 3 миллион киловатт-час электрын элшэ, 349 тонно түмэр, 16 тонно үнгэтэ металл алмаа. Заводто хэрэглэгдэнгүй үлэшэдэг 593 ондоо зүйлэй запчастьнууд элирүүлэгдэжэ, арадай хинагшадай дурадхалаар ондоо предприятинуудта ·худалдагдаа.

Хэрэглэгдээгүй машина, зэмсэгүүдые тодоруулан бүридхэхэ талаар «Электромашина» заводой арадай хинагшад тусхай шалгалта хэжэ, үлүү гараһан түхеэрэлгэ ондоо предприятида дамжуулан үгэхэ хүдэлмэри эмхидхээ. Тиигэжэ завод энээнһээ урда хии түлэжэ байһан амортизациин мүнгэ алмадаг боллоо.

Электрын элшэ хүсэ, түлишэ алмахын түлөө тэмсэлдэ Гэлуута-Нуурай шулуу нүүрһэнэй управлениин арадай хинагшад эдэбхитэйгээр хабаадана. Доторой арга нөөсэнүүдые элирүүлхэ, али болохоор арьбалха гэһэн зорилготойгоор ниитын хуралга, нарин шалгалта бүхы шахтануудта, участогуудта эмхидхэгдээ. Тииһэнэй ашаар үйлэдбэриин гаргашада нёдондоной-хиһоо 588 тонно шулуу нүүрһэн багаар хэрэглэгдээ. Гадна шахтын тулгада 820 кубометр модон алмагдаа.

Промышленна үйлэдбэридэ хэгдэдэг гаргашын горитой хубинь электрын хүсэнэй, түлишын гаргаша болоно. Тэрээнииешадаал һаа бага болгожо, алмалта хэхэ гэжэ арадай хинагшад муу бэшээр эмхидхэжэ эхилһэн хэрэг үүсхэлээ саашадаа улам дэлгэрүүлэн, предприяти, ажахынуудта бүри ехэ ашаг олзо олгуулха бээзэ.

М. СОЛОМЕННЫЙ.

Н. Г. Вяткин Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшэ юм. Колхозой агроном В. Р. Аюшеевтэй хамта ямар аргаар шалгалта үнгэргэхэ тухайгаа хөөрэлдэжэ байна.
Э. ЛАШИНАЙ фото.

радай хинагшад—гүрэнэй этигэмжэтэд

АНАГЫН ШУДАРГЫШУУЛ

га тосхондо амаралтын тайдхадаа үдэшэ хүрэбэбди. хэрэгтэй хүмнай, араналтын бүлэгэй түрүүлэгтородо юу байгаа гэжэ даа емнай тэрэ багта наадайһан үхибүүд дуулаад. н ахай мэнэ һая гүүртэһээ эртээ ошоно һэн»—гэбэ урда, хойномнай орожо үйлдэн, Зундуевганай гэба.

моринһоо буугаад, Ринулмаевичай гэртээ оруутай бидэшье ерэжэ, мэндэ танилсабабди.

эр Зундуевай харюусалгата лынь—колхозойнгоо тракхникэ һайнаар ашаглуулха. ха механигай уялгатай хүн ан гартай, зоние хүдэлгэмидхэхэдээ шадабаритай Дулмаевич нютагайнгаа ундаһаа дэбжэһэн, ябуул бэрхэ мэргэжэлтэн болодартай. Заочноор һуража, жахын техникум эрхим тагайгээр дүүргээ.

эр Зундуевай ямар бэрхэ к, оньһон техникэ колхозбтэрүүлхэ талаар хэды ехэ ай байһыень эндэ хэлэхээ гүйбди. Харин колхозой хиналтын бүлэгэй түрүүбайһан уялгаяа шадаал һаа дүүргэхэ гэжэ оролдодог халта тогтохомнай.

хитэй колхознигуудые араналтын хүдэлмэридэ олоор уулжа, ажалай бүтээсэ, лэшэлүүлхын тула Ринулмаевич оролдолго гарганэ талыень ехэтэ һайшаа

гын «Коммунизм» колхозэр Зундуевай даадаг учасрадай 57 хинагшад эдэбээр хүдэлнэ. Хүдөө ажахүдэлмэриин халуун хаһада тоо хоёр-гурба дахин олон. Үйлэдбэриин шухала к бүхэндэ арадай хинагшапост, бүлэг эмхидхэгдэдэг. эрэй хэхэ, шалгаха юумыколхозой хиналтын бүлэгэй гшэ ходо тодо һонороор ужа үгэдэг, урдахи зорилтотатайгаар бэелүүлхэ нь туһа хүргэдэг. Тиигэжэ Зундуев гүүртэ, бригадае эрьен, зарим үдэр хэдэн километртэ морёор ябадаг

Тэлай ударидадаг хинагшад үень юу хэнэб?—гэжэ амнай:

Намарайхиһаа сүлөөгүй бобди,—гээд, энеэбхилэн танам зохидоор хөөрөө һэн.

тын малай үбэлжэлгэ эмхио үнгэргэхэ шухала хаһын байхада, арадай хинагшад эдэбхи хэшээлтэйгээр хүдэлэн түрүүн харюусалгата ераа жэшээ харуулха, хишалгалтын хүдэлмэри үргэябуулха зорилго табяа һэн. эй үндэһөөр арадай хинагпост бүхэн үбэлжэлгын үедэ тодорхой даабаритай бо.

алтын бүлэгэй түрүүлэгшэ Зундуев туһалагшадайнгаа аа Цырен Гундуевые, колахамад гэшүүдэй нэгэн, зонүндэтэй үбгэжөөлые магтаа Тэрэнь бүхы наһаараа колүдэлһэн, артелиин пенси амаржа һууха ёһотой аад, тай хүнгэн, 66 наһатай гэшахаар бэшэ, хурдан бодолурса үгэтэй хүн. Миин байлоходоо үдэрөө үнгэргэжэ , хэхэ юумэеэ бэдэрдэг энэ н арадай хинагшын уялга бал таараха һэн ха гэжэ түрүүлэгшэ Зундуев һанаад, тэрээн тухайдаа өөртэнь нэгэтэ хэлэбэ. «Хамтын ажалда хүргаар үлгэхэ юумэ хэдэггүй аад, ямар нюураараа шалгалта хэхэбши? Һаалиин фермэдэ хинагша хэрэгтэй һаань, тэндэ намайгаа үхэршэн болгожо табигты. Мал адуулхынгаа забһараар, тапайнгаа найдал, даалгабари буруу харуулхагүй аабзаб»,—гэжэ харюусаһан юм. Удангүй үбгэжөөлэй хүсэл бэелүүлэгдээ. Үхэршэн боложо ошобо. Тэрэнэй хиналтадаа абаһан һаалиин гүүргэ урда тээнь гээгдэжэ байһан аад, һү һааляар, тугал абалга, түлжүүлгээр мүнөө түрүү гүүртэнүүдэй нэгэн болонхой.

Өөрынь хүдэлдэг гүүртын ажалай һайнаар ябажа байхада, хажуудахи гүүртэнь дутагдалтай гэжэ дуулаад һанаагаа зобобо, тэдэнээ эрьедэг болобо. Гүүртын хүдэлмэрилэгшэд хүндэтэй һанагдадаг хүнэйнгөө ерэхэдэ, үнэн зүрхэнһөө хөөрэлдэхэ, дутуу дундыень заахада, хожом ерэхэдэтнай, хэлээшыетнай сүм бүтээгээд байхабди гэжэ найдуулдаг байһан. Малшад хэлэһэндээ хүрөө, үбгэжөөлшье үнэн зүрхэнһөө баярлаа һэн. Харин Цырен Гундуевич хожомынь ерэхэдээ, ехээр уурлаба. Һубай мал хуурай һайн дэбдихэртэй хонобол даараха ёһогүй. Теэд арадай хинагшын харан гэһээ, хашааһаа гараһан хашарагууд бүрэ бүгтэгэрнүүд шэшэрэлдэжэ ябаба. Цырен гэжэ үхэршэн хүбүүе дахуулаад, малай хашаа худар ороходонь, дэбдихэрынь үгы, елүүр енхэ байшоо. Залуу хүбүүе үбгэжөөл нилээд енгэлбэ, эшээбэ, залхуу хүн байнаш гэжэ зэмэлбэ. «Хожом иимэ байхым харахагүйт, нам тухай саашань хүндэ бү хэлыт» гэжэ Гундуевичые Цырен ехэтэ гуйгаа. Тиихэдэнь энэш заһарха хүн ха гэжэ этигэһэн юм. Хүршэ гүүртынхидынь мүнөө малаа тарган тобироор харууһална.

Хүнэй эндүүтэй ябадалыень элирүүлэн, ниитын хэрэгтэ ходо гамтайгаар, ээзэн ёһоор хандадаг байхаар хүмүүжүүлхэ гэжэ Санагын арадай хинагшад оролдоно. Харин хамтын зөөридэ ойтодог, аргын олдобол, хара хубиингаа хэрэгтэ үбэршэлхые һэдэдэг заримашуулда Ринчин Дулмаевич бусад хинагшадтаяа хамта хайра гамгүйгөөр хандадаг. Һү шэрэдэг Д. Цыденова колхозой тугалда үгтэһэн һүнһөө гэртээ нюусаар абаашана гэжэ дуулаад, нүхэр Зундуев тэрэ дары шалгажа, балшыса бариһан, үбэршэлһэн һүнэйнь сэн Цыденовада түлүүлһэн, тэрэниие ажалһаань гаргуулһан юм. Мүн лэ үнгэрөөшэ намар артелиин үбһэ хулууһан хүниие элирүүлээд, тэрэниень бусаалгаһан, хуулиин зэмэ амүүлһан, хулгай хэхэдэнь туһалһан жолоошониие автомашинаһаань болюулгаһан байха.

Иимэ гэмтэ ябадал хэдэгүүдтэ хатуугаар хүрэхэдэнь, ёһо ойлгохогүй заримашуул хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшэ Зундуевые элдэбээр занадаг, хараадагшье ха. Теэд үнэн юумэн хүсэтэй, хамтын хэрэг хүндэтэй гэдэгэй ёһоор, хинагшадай хэрэг хододоо илана. Ринчин Дулмаевич Зундуев, «Коммунизм» колхозой арадай хинагшадай бүлэгэй ахалагша бүри хёрхоор хиналта эмхидхэжэ, ниитын зөөри химгадан арьбалхын, артелиин ажалай улам бүтэсэтэй, ашаг үрэ ехэтэй болохын түлөө бүри нэтэрүүгээр тэмсэнэ.

А. СТРЕКАЛОВСКИЙ.

Захаамин.

САГ СООНЬ ШАЛГАЛТА ХЭНЭ

Ажахыда, али бүхы ажал хүдэлмэридэ тушаалдаһан дутуу дунда зүйлнүүдые саг дарыдань элирүүлжэ, түргөөр усадхаха хэрэгтэ арадай хинагшадай ямар үүргэ дүүргэлэгынь бүгэдэндэ мэдээжэ. Энэ талаар Охин-Булагай совхозой арадай хинагшад нэрэдээ хүрэмэ хүдэлнэ гэжэ һанагдаха байна. Тус хинагшадай бүлэгые Г. Д. Алексеев хүтэлбэрилдэг.

Таряа хураалгын халуун хаһа эндэхи арадай хинагшадай хурса нюдэн доро үнгэрөө. Тэдэнэй оролдолгын ашаар ажалай гурим эбдэхэ, орооһо хулгайлха, архи ууха зон үзэгдөөгүй. Таряагаа саг сооньхураажа, богонихон болзор соо түсэбһөө гадуур хэдэн зуун центнер гүрэндөө совхоз тушаагаа.

Тэдэндэ миин һууха саг олдодоггүй. Үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлэй эхилхэдэ, хэхэ ажал ехэ гараа һэн. Эндэшье тэдэнэр түрүү зэргэдэ байгаа.

Охин-Булагай совхозой арадай хинагшад табиһан түсэбэйнгөө ёһоор хүдэлдэг. Арбан дүрбэн хүн арадай хинагшаар хүдэлнэ. Юу хэһэн тухайгаа совхозой хүдэлмэришэдэй урда тоосодог, саашанхи хараа зорилгонууд тухайгаа хэлэжэ үгэдэг. Хинагшадай бүлэгэй гэшүүд гол түлэб коммунистнуудһаа бүридэнэ.

Үнгэрэгшэ жэлэй декабрь һара соо зелёнкын хэр хадагалагдажа байһан тухай шалгалта хэхээр хараалһан байгаа. Рейдовэ бригада эмхидхэгдэжэ, Топкагай, Эдын алагай участогууд дээрэхи зелёнкые шалгажа үзөө. Тус шалгалтые үнгэргэхыень А. Е. Фоминда, С. П. Судомойкиндо, Г. Д. Алексеевтэ даалгагдаһан юм.

Шалгалта юу элирүүлээб? 2—3 хоноод байхада хамаг юумэн хуу эли болоо. Топкада хүдэлдэг хүдэлмэришэн Л. В. Брянский моридоо эдюулхэ шалтагаантайгаар хоёр центнер зелёнко гэртээ асарһан юм, арадай хинагшадай гэртэнь ошожо шалгажа үзэхэдэнь, үнеэниинь үбдэгсоо зелёнко соо умбажа байгаа. Гадна Г. В. Куприянов, Ю. А. Тюрюханов гэгшэд совхозой, һү һаалиин фермэһээ мүн лэ тиимэ шалтагтайгаар зелёнко гэртээ абаашаһанаа элирүүлэгдээ.

Столово, магазинуудые Н. К. Разуваева, К. М. Симонов, Р. П. Дерюгин гэгшэдтэ шалгахыень даалгагданхай. Совхозрабкоопой магазинай наймаалагша Е. Е. Разуваева хүн зондо эдеэ хоол хэмжэжэ үгэхэдөө дутуу хэмжэжэ, мүнгэ эдинэ гэһэн гомдол ороһон байгаа. Тэрэ дарыдань арадай хинагшад шалгалта хэжэ, наймаалагшын буруу ябадалнуудые элирүүлээ һэн. Разуваева нээрээшье мэхэ гохо гаргажа, хүнэй мүнгэ бага багаханаар эдихэ дуратай байшоо.

«Тохир хургаяа аман тээшээ абаашагшадай» юу хэжэ байһан тухай мэдээсэл удангүй совхозой хүдэлмэришэдтэ дууһандань тунхаглагдаа һэн.

Гадна тэдэнэй тэсэшэгүй бузгай ябадалые хараадаа абан, ямар хэмжээнэй абтаһан тухай мүн лэ мэдээсээ бэлэй. Тиигэжэ Брянский гэгшэдэ шанга донгодолго үгтөөд, газаань байһан зелёнко һөөргэнь асарагдаа. Куприянов Тюрюханов хоёрто һануулга хэгдээ. Наймаалагша Разуваевагай ажал хүдэлмэри тухай акт табигдаад, тусхай хэмжээ абахыень совхозрабкоопой правленидэ эльгээгээ.

Түл абалгада отарануудай бэлэн бэшыень арадай хинагшад Ф. М. Скоблякова, Т. Р. Будаева, П. Г. Банина, Г. Д. Васильев, В. С. Афанасьев гэгшэд шалгажа үзөөд, дутуу дундануудыень элирүүлжэ, түргэн хэмжээ абхуулха асуудал табигдаа һэн.

Үзэгдэһэн дутуу дундануудтай нюур сахингүй, хайра гамгүй тэмсэхэ гэһэн зорилго Бэшүүрэй аймагай Охин-Булагай совхозой арадай хинагшад урдаа табяад, энэ зорилгоёо нэрэтэй түрэтэйгоор дүүргэхын тула хүсэ шадалаа гамнанагүй.

Д. ЦЫРЕНОВ.

Бэшүүр.

«ХҮНГЭН ОЛЗОТОН» ҮСӨӨРЭГ ЛЭ!

Гүрэнэй болон ниитын зөөри ороноймнай экономикын үндэһэ һуури мүн. Олон түмэн ажалшадай хүсэл оролдолгоор хамтымнай зөөри үдэрһөө үдэртэ арьбадхагдана. Эхэ оромнай бүри баян, хүсэтэй болоно, улад зоной гэгээрэл болбосоролой, һуудал байдалайнь хэмжээн улам дээшэлнэ.

Арадай алтан жаса—ниитын зөөри химгадаха, хоролто үрилтэһөө хамгаалха ябадал эрхэтэн бүхэнэй шухала нэгэ уялга болоно. Ажаүйлэдбэридэ, эмхи зургаануудта хүдэлжэ байһан ажалшан харюусалга дээрээ даажа абаһан гүрэнэй, ниитын зөөридэ эзэн ёһоор хандадаг, үрилтэ гээлтэдэ оруулхагүйе оролдодог байна.

Гэхэ зуура гүрэнэй, ниитын зөөри һалан муугаар бүридхэлдэ абадаг, хадагалдаг, үрилтэ хэлэг ушарнууд үшөөл үзэгдэһөөр. Энэ юунһээ болоноб гэхэдэ, зарим үнэн сэхэ бэшэ хүнүүдтэ һангай зөөри найдагдана, хамтын зөөри харюусалгадаа абаһан хүдэлмэрилэгшэдэй хойноһоо хиналта, шалгалта һулаар ябуулагдана.

Хүдөөгэй эд хэрэглэгшэдэй Буряадай холбоон—Буркоопсоюзай эмхинүүдтэ кооперативна зөөри үрилтэ, хоролтоһоо хамгаалхын түлөө үсэд шангаар тэмсэнэгүй гэжэ һүүлэй шалгалта харуулба. Үнгэрһэн жэлдэ Буркоопсоюзай мэдэлэй худалдаа наймаанай эмхинүүдтэ, магазин болоод баазануудта аяар 186,6 мянган түхэригэй үрилтэ, үбэршэлгэ хэгдэһэн байна. Яруунын, Түнхэнэй, Хяагтын, Хойто-Байгалай аймагуудта, Советскэ райподо урзаидапайхитай жэшэхэдэ, кооперативна зөөриин үрилтэ хоёр дахин дээшэлээ. Үбэршэлэгдэһэн, үригдэһэн мүнгэнэй хэмжээн ходо ехэ байхаа һанана. Һүүлэй дүрбэн жэлэй туршада, жэшээнь, Зэдын аймагай худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй хэһэн үрилтэ бүхэн 20 мянган түхэригһөө доошо байгаагүй.

Үрилтэ, үбэршэлгын үндэһэн шалтагуудые шэнжэлэн үзэхэдэ, үрилтын 75 процентнь магазинуудай наймаалагшадаар хэгдэнэ. Энэ юу гэршэлнэб? Наймаалагшадые шэлэн олохо хэрэг тон харюусалгатай хүдэлмэри гэжэ тоогдоногүй.

Хяагтын аймагай Тамирай сельпогой наймаалагша байһан М. Третьякова гэжэ эхэнэр 1961 онһоо 1967 оной ноябрь болотор худал хуурмаг документ хэжэ, кооперативай 11 мянган түхэриг үбэршэлөө. Сельпогой правлениин түрүүлэгшэ байһан нүхэр Агафоновой, ахалагша бухгалтер О. Климова гэгшэдэй хиналта һулаар хэдэг байһаниие һамбаашалан, Третьякова үлэһэн эд бараанайнгаа үнэ сэн үргэжэ, үгы зүйлнүүдые бии гэжэ харуулаад, үриеэ бүтүүлдэг байгаа.

Третьяковагай магазинда жэлдээ хоёр дахин шалгалта хэгдэдэг байбашье, тэрэнэй мэхэ гохо элирүүлэгдэдэггүй һэн. Яахадаа тиимэ муугаар комисси хүдэлдэг байгааб? Комисси эмхидхэхэ тогтоогдомол дүрим хазагайруулагдан, магазинда шалгалта, инвентаризаци үнгэргэхэ комиссида нэгэл хэды хүн олон дахин оруулагдадаг байгаа. Үнгэрхэдөө Третьяковагай түрэл, пенсионер Пашков арбан шалгалтын наймандань хабаадалсаһан байна. Комиссиин шалгаһаниие дам шалгаха, эд бараанай бодото сэн фактурынхитайнь сасуулха ябадал огто хэгдэдэггүй байһан. Тиимэһээ Третьяковагай хэһэн мэхэнь, үбэршэлһэн мүнгэнь элирүүлэгдэнгүй үлэшэдэг һэн. «Булхай булшангаараа» гэдэг ёһоор, һүүлэй һүүлдэ Третьяковагай бардам бүдүүн байдал һэжэгтэ орожо, бүхы муухай хэрэгынь элирүүлэгдээд, хэрэгынь сүүдтэ үгтөө.

Хамтын зөөри үбэршэлхые һэдэдэг заримашуултай сельпогой бухгалтериин хүдэлмэрилэгшэдэй үгэсэлдэг ябадал бүри аюултай, хоротой.

Яруунын аймагай Исэнгын совхозрабкоопой наймаашад Самбуева, Дамбаев—үбгэ һамган хоёр магазинаа тушаалгандаа урдань хэһэн үбэршэлгээ өөһэдөө нюуха аргагүй болоходоо, сельпогойнгоо ахалагша бухгалтер М. Шараповада хандаба. Үшөө 1965 ондо магазинһаань 1300 түхэриг мүнгэ доогуур абаһан Шарапова «нүхэдөө» абарха гэжэ шиидэбэ. Аймпотребсоюзай баазаһаа магазинда эльгээгдэһэн 7 мянгаад түхэригэй бараанай гурбан фактура шуу татажа үгы хээд, Шарапова энэ мүнгэ сельпогой балансын «скидки и наценки» гэһэн счёдто оруулжа, үбэршэлгэ далдалһан байна. Наймаашан Самбуеваһаа 170 түхэриг абаһан совхозрабкоопой правлениин түрүүлэгшэ В. Шлыков кооперативай мүнгэ эдижэ байһан хүдэлмэрилэгшэдтэеэ мүн барисаатай байгаа. Исэнгын совхозрабкоопой зөөри үбэршэлжэ байһан бүлэг хулгайшад һаяар арадай сүүдэй урда зогсохонь.

Советскэ райпогой бэлэдхэлэй конторын складуудые даагшад, товароведүүд Буркоопсоюзай бэлэдхэлэй управлениин баазын директор Б. Доржиевтай үгэсэжэ, кооперативай 33 мянган түхэриг үбэршэлөө. Бэлэдхэгдэһэн түүхэй эд, хүдөө ажахын продуктнуудые шииг нойтонойнь, сортынь талаар буруугаар харуулжа, продукци тушааһан хүнүүдые мэхэлжэ, эд бараа ехээр үлүү гаргаад, тэрэнээ доогуур худалдажа, олоһон мүнгэеэ үгээ нэгэдэһэн хулгайшад хубаажа эдидэг байгаа. Энэ муухай хэрэгтэ аяар 43 хүн хабаадаһан байна.

Бүлэгөөрөө хулгай хэгшэд, түрүүн сугтаа архидадаг болоһоор даамжаран, хара хэрэгэйнгээ үгэсөө үүдхэһэн байдаг. Хаана ажалай журам һулаб, дутагдалнууд тушаа шүүмжэлэл дэлгэрүүлэгдэдэггүйб, тэндэл эдэб хазагайрал гарадаг хаям. Тиимэһээ худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй коллективүүдэй дунда ниитэ-политическэ, эмхидхэлэй-хиналтын хүдэлмэри адли тэгшээр, даамай шангаар ябуулха шухала.

Эд бараа бүридхэлэг тогтоогдомол гуримай хазагайруулагдадаг, тодорхойлон хэлэхэдэ, тусгаар нарин бүридхэлэй элдэб бланкануудые хаа хамаагүй хүнүүдтэ үгэхэ, найдаха ябадалые һамбаашалан, зарим үнэн сэхэ бэшэ хүнүүд худал документ бэшэжэ, хамтын зөөри үбэршэлнэ. Дээрэ дурдагдаһан Советскэ райпогой бэлэдхэлэй конторын хүдэлмэрилэгшэд сэбэр бланкануудээрэ худал документ зохёожо, ехэнхи үбэршэлгээ далдалһан байна.

Кооперативай зөөри һалан муу хадагаламжада байһанһаа шанар шэнжэеэ гээхэ, гутаха, тонуулда орохоһоо эхилээд, мүн лэ ехэхэн үрилтэ хоролтодо ороно. Энээн тушаа хэлэхэ болоо һаа, баһал олон дутагдалнууд Буркоопсоюзай эмхинүүдтэ бии. Теэд мүнөө эндэ дэлгэрэнгыгээр тогтонгүй, харин энэ талаар үзэгдэдэг дутуу дундануудые түргөөр усадхахын тула зохихо эмхи зургаануудай, худалдаа наймаанай газарнуудай зүгһөө эрид хэмжээ абахыень дахин һануулан дурадхаха шухала.

Хүдөөгэй эд хэрэглэгшэдэй республикымнай эмхинүүдтэ кооперативна зөөри үрилтэ хоролтоһоо хамгаалха тушаа дэлгэрэнгы зүбшэл Буркоопсоюзай болоод Буряадай МООП-ой хүдэлмэрилэгшэдэй хамтын суглаанда хэлсэгдэжэ, үбэршэлгэ, үрилтэтэй тэмсэхэ тодорхой хэмжээнүүд хараалагдаа. Тэдэнэй дүүргэлтын хойноһоо хинан шалгажа, эмхидхэлэй болон ойлгуулламжын ехэхэн хүдэлмэри ябуулжа, кооперативна зөөриин хии гаргаша, үрилтэ болюулхын түлөө эрид шууд тэмсэхэ ябадал худалдаа наймаанай эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй, албан захиргаанай хүдэлмэрилэгшэдэй, нютагай партийна, советскэ, бусад ниитын организацинуудай хойшолуулашагүй зорилго мүн.

В. ШАРАКШИНОВ,
Буряадай АССР-эй МООП-ой ОБХСС-эй начальник.

МАНАЙ БЭШЭҺЭНЭЙ ҺҮҮЛЭЭР

ҮШӨӨ ДАХИН ҺАНУУЛАЛТАЙ

Манай газетэдэ гарадаг арадай хиналтын һүүлшын хуудаһанда Хэжэнгын аймагай арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр Г. Савельевэй «Шанга эрилтэ хэрэгтэй» гэһэн статья толилогдоо һэн. «Бурятцелинстройн» 335-дахи ПМК гэжэ Хориин барилгын эмхи хадаа Хэжэнгын аймагай совхозуудай һү һаалиин фермэнүүд дээрэ шэбхэ арилгаха, мал уһалха, үнеэ һааха хүдэлмэри оньһожоруулха тушаа договороор тодорхойлогдоһон уялгаяа мууса дүүргэнэ гэжэ статья дотор хэлэгдэһэн байгаа.

Газетэдэ шүүмжэлэлэй гараһанһаа хойшо һара үнгэрбэ. Тиигэбэшье Хориин ПМК-гай хүтэлбэрилэгшэд дууһангүй орхижорхиһон барилгынгаа олонхиие урданайхи хэбээрээ хэрэгсээнэгүй.

Тодорхойлон хэлэбэл, Худанай совхозой хоёр фермэдэ ПМК-гайхид оньһожоруулгын түхеэрэлгэ хэжэ захалһан аад, тэрэнээ бүтээнгүй мүнөө болотор орхижорхиһоор. Энээн тухай тус совхозой ахалагша зоотехник П. И. Баинов редакцидамнай мэдээсэхэ зуураа, иигэжэ хэлэнэ:

— Тэрэ хоёр фермымнай нэгэн болохо Сагаан нуурта байра байдал урданайхиһаа уруугаа, задагай болошонхой. Малда тэжээл буйлуулга абаад үзэе. Кормокухниин шэнээр баригдаха гэжэ зүблэгдэһэн дээрэһээ урдань хүдэлжэ байһан котельнэ болюулагдаад, мүнөө болоходо һаалишад тэжээл буйлуулха ямаршье аргагүй һууха юм. Һолоомо гидролизноор шанаржуулха шэнэ кухниин миил дүрбэн ханань бодхоогдоод, үнгэрһэн намарай тогтошонхой. Тиин буйлуулагдаагүй бүдүүн тэжээл малдаа эдюулдэг дээрэһээ Сагаан нуурай һаалишад доогуур абажа хэлэхэдэ, үнеэн бүриһөө сүүдхэдээ 2 литр һү дутуу һаана. ПМК-гай монтернуудай оньһон аргаар хашаагай шэбхэ гаргаха транспортер дутуу тодхоод хаяжархиһаниинь һаалишадта туһа болохын оронд, тодхор татана. Шабааһа, шэбхэ гар хүрзөөр суглуулжа хаяха гэхэдэ, транспортёрой заха, жооолобоор хабшуулдашоод, абтажа үгэнэгүй. Теэд хүсэ, хүлһэ гаргажа хэгдэһэн энэ хайран юумэ задалхань ямар гээшэб?

Хориин ПМК-гай хүтэлбэрилэгшэдтэ энэ мэтэ асуудал, шанга эрилтэ табиһаар үнишэйбди. Харюусалгадаа, даажа абаһан уялгадаа хайша хэрэгээр хандадаг тэдэнэртэ хуулита ёһоор хэмжээ абахаар болоо ха. Договор хэһэн хоёр талын хэниинь хэлсэһэн хэрэгээ бүтээнэгүйб, тэрэнь нүгөө таладаа ушаруулһан һаатал хохидолой яла түлэжэ харюулдаг ха юм.

Нүхэр Баинов эндэ ехэ зүб дурадхана. Жэшээлхэдэ, гэрэ Сагаан нуурай фермэдэ хараалагдаһан болзор соогоо ПМК-гайхидай барилга-хабсаралгын хүдэлмэри бүтээгээгүй дээрэһээ ямар гарза гай ушаруулагдааб, гэрэниие зэмэтэ хүнүүдэй өөрынь гаргашаар түлүүлхэ тухай хэлсэбэл, шамдагай хэмжээн абтахал һэн гэжэ һанахаар. Тиин Хэжэнгын арадай хиналтын комитет тус асуудалда үшөө дахин тэхэрижэ, һаяын сагта эрид шиидхэбэри гаргаха бээзэ гэжэ найданабди.

Түүхын, соёл культурын памятнигууд тушаа

ЭРХЭТЭН БҮХЭНДЭ ХАБААТАЙ

Сэлэнгын эгээл эрье дээрэхэнэ—Доодо-Ивалга гэжэ нютагта гансашье совет орон соо бэшэ, бүхы дэлхэйн эрдэмтэдтэ суурхаһан «Гуннуудай хотон» бии. Арбаад гаран жэлэй турша соо нарин нягта малталга хэһэнэй эсэстэ түрэл хизаараймнай түүхэдэ хабаатай сэгнэшэгүй шухала материалнууд тэндэһээ олдоо бэлэй. Гансашье тэрэ хотон бэшэ, мүн бусадшье түүхэ, археологи ба архитектурын шухала удха шанартай памятнигууд манай республикын дэбисхэр дээрэ угаа олон. Бүри эртэ урда сагтай холбоотой хүһэг шулуун дээрэ һиилэгдэһэн бэшэг, зурагууд, мүн буусанууд, хүүрнүүд Сэлэнгэ Үдэ, Сүхэ, Зэдэ мүрэнүүдые зубшан, Байгал далайн эрьеэр захаһаа байдаг.

Бүри һая болотор манай Байгалай үмэнэхи нютагай сүлэлгын газар байһаниинь мэдээжэ. Энэ сагтай холбоотой памятнигууд Сэлэнгын, Баргажанай, Прибайкалиин, Кабанскын аймагуудта элбэг юм. Бүхы Россие доһолгоһон декабристнуудай буһалгаанда хабаадагшад—аха дүү Бестужевтэн, Торсон, Кюхельбекер, Шимков, Глебов болон бусадай хүүрнүүд тэндэ бии.

1905 оной революциин үдэрнүүдтэ хүдэлмэришэн ангиин баатаршалга харуулһан газарнууд, большевигүүдэй нюуса комитедүүдэй болон Соведүүдэй байрлаһан гэрнүүд—эдэ бүгэдэ Байгалай үмэнэхи хизаарта Совет засагай түлөө тэмсэлэй бодото гэршэнүүд мүн шуу.

Агууехэ Октябриин 50 жэлэй ойтой дашарамдуулагдан һүүлэй жэлнүүдтэ республикымнай аймагуудай түбүүдтэ, хото болон хүдөө нютагуудта граждан болон Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнуудта унаһан баатар хүбүүдтэ олон тоото дурасхаалай хүшөөнүүд бодхогдоо.

Эдэ бүгэдэ памятнигууд манай республикын соёл культурын, түүхын баялиг болохоһоо гадна, түрэл хизаараа шэнжэлхэ хэрэгтэ ашагүй туһатай материал, арад ниитын дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулха түшэг тулгуури болохо байна бшуу.

Ямаршье общественэй ажабайдалда үнгэрһэн сагай культурна баялигай шухала удха шанартай байһые марксизмын үндэһэ һуури табигшад онсолдог бэлэй. Социалис общественэй соёл культурые байгуулхадаа хүн түрэлтэнэй хүгжэлтынгөө замда бүтээһэн бүхы баялигые хараада абаха, тэдэниие һайн мэдэхэ ёһотойбди гэжэ В. И. Ленин нэгэтэ бэшэ заагша һэн. Тиимэһээл үшөө 1918 ондо түүхын болон соёл культурын памятнигуудые сахин хамгаалха тухай декредэй гараһан ушар гайхалгүй. Тэрэнэй ёһоор манай ороной соёл культурын бүхы памятнигууд арад зоной баялиг болобо гэжэ соносхогдоо һэн. Табин жэлэй туршада совет гүрэн түүхэ болон культурын памятнигуудые аршалха зорилгоор үшөө хэдэн хуулинуудые абаа һэн. 1967 оной январиин 4-дэ гунхаглагдаһан «Агууехэ Октябрьын революциин 50 жэлэй ойдо бэлэдхэл тухай» гэһэн КПСС-эй ЦК-гай тогтоол соо мүн лэ социалис культурын, литературын, искусствын үүргэ тухай хэлэгдэхэһээ гадна, үнгэрһэн сагай памятнигууд бүгэдэ ниитын үгытэй ангиин хэрэгэй нэгэн шухала хуби болоо гээд онсологдонхой. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр коммунис общественэй хүниие хүмүүжүүлгэдэ эршэмтэйгээр туһална бшуу.

Памятнигуудые шэнжэлхэ, аршалха зорилготой гүрэнэй эмхинүүд болон предприятинуудһаа гадна түүхын болон соёл культурын памятнигуудые сахин хамгаалха Бүхэроссин бүлгэм байгуулагдаа юм. Энэ бүлгэмэй отделенинүүд манай республикада бии болонхой.

Түүхэ болон соёл культурын памятнигуудые сахин хамгаалха хэрэгтэ Бүхэроссин тус бүлгэм ниитэ арад зоной түлөөлэгшэдые үргэнөөр хабаадуулха зорилготой юм. Түүхэтэ-революционно, дайшалхы болон ажалай алдар солын памятнигууд, аха дүүгэй хүүрнүүд болон бусад зүйлнүүд Буряад оронойманай дэбисхэр дээрэ олон гэжэ дээрэ хэлээ һэмди. Хүсэд бэшэ мэдээнэй ёһоор тиимэ шухала удха шанартай 250 памятнигууд бии гэжэ тоологдоно. Тэдэниие сахин хамгаалха арад бүгэдын хэрэг мүн. Бүлгэмэй отделенинүүд, эхин эмхинүүд энэ хэрэгые эршэмтэйгээр эрхилхэ дүүрэн арга боломжотойшье юм.

Түүхын болон соёл культурын памятнигуудые сахин хамгаалха Бүхэроссин бүлгэмэй Буряадтахи отделениин эмхидхэгдэһээр хоёр жэл үнгэрбэ. Энэ хугасаа соо республикын бүхы аймагуудта, Улаан-Үдэ хотодо 130 шахуу эхин эмхинүүд байгуулагдаа. Тэдэнэй хүдэлмэридэ 7 мянга гаран хубиин болон 70 шахуу бүлэг гэшүүд хабаадалсана.

Бүлгэмэй эхин эмхинүүдые предприяти, зургаан болон дээдэ һургуулинуудта байгуулгада, тэдэнэй хүдэлмэридэ шэнэ гэшүүдые шэлжүүлгэдэ И. Д. Краснов (ЛВРЗ), М. Н. Мальшаков (прибор бүтээлгын завод), У. М. Ехонурова (Улаан-Үдын 12-дохи һургуули), Е. А. Бердников (11-дэхи ГПТУ) болон бусад эдэбхи оролдолгооороо шалгараа. Эдэбхитэдэй халуун хабаадалгатайгаар түүхэ, соёл культурын памятнигуудай удха шанарые онсолһон суглаан, митингнүүд, хөөрэлдөөн болон лекцинүүд үнгэргэгдэһэн, экскурсинууд эмхидхэгдэһэн байха юм. Түүхэтэ-революционно, дайшалхы болон ажалай алдар солын памятнигуудые хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ ашаглаха талаар манай республикын культурын, комсомолой болон пионернүүдэй эмхинүүд баян дүй дүршэлтэй болонхой. Памятнигуудай дэргэдэ баяр ёһолдолой, шагналгын митингнүүд, Советскэ Союзай Геройнуудтай, граждан болон Агууехэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай баатарнуудтай уулзалганууд үнгэргэгдэнэ. Мүн лэ тэндэ комсомолой биледүүд барюулагдадаг, шэнэ абтаһан эдир пионернүүдтэ галстугуудынь зүүлгэгдэдэг ёһо заншалхай. Баатарнуудай дурасхаалта хүшөөгэй дэргэдэ залуу сэрэгшэд шахаа тангаригаа үгэдэг юм.

Улаан-Үдэдэ, Хяагтада, мүн бусад газарнуудта һургуулинууд, бүлгэмэй эхин эмхинүүд, предприяти болон зургаанууд шухала шухала памятнигуудые аршалан хамгаалха зорилгоор тэдэниие бэе дээрээ даажа абаһан байха юм. Эндэ һурагшадай хэшээл оролдолго магтамаар. Тэдэнэр мээхэй наринаар памятнигуудые сахихаһаа гадна хашаа хорёоень заһана, сэсэрлиг ногоо тарина бшуу.

Гэбэшье түүхын, соёл культурын памятнигуудые сахин хамгаалха хэрэгтэ алдуу дутуунууд үшөө ехэ. Зарим аймагуудай эмхинүүд хоёр жэлэй туршада ямаршье хүдэлмэри ябуулаагүй байха юм. Тиимэнүүдэй тоодо Сэлэнгын (түрүүлэгшэнь В. Г. Лощинский), Түнхэнэй (түрүүлэгшэнь Ш. Д. Санжиев), Баргажанай (түрүүлэгшэнь Л. М. Винокур), Загарайн (түрүүлэгшэнь А. В. Лысая) аймагуудай отделенинүүд ороно. Тиимэһээ зарим памятнигууд харууһа муутай, задагай, зүдэрүү байгаа. Жэшээлхэдэ, Хяагта хотын Вознесенскэ сүмэ, Кабанскын аймагай дэбисхэртэ оршодог Посольскын болон Троицкын монастырьнууд, мүн суута «Гуннуудай хотон» болон бусад бутаржа, һандаржа байна бшуу. Тэдэниие сахин хамгаалха талаар дары хэмжээн абтаха ёһотой.

Бүлгэмэй уставай ёһоор байгша оной январь, февраль һаранууд соо аймагай, хото городуудай отделенинүүдэй конференцинүүд үнгэргэгдэхэ юм. Тэдээн дээрэ үнгэрһэн хугасаа соо хэгдэһэн ажалай дүнгүүд гарагдаха, хүтэлбэрилхы соведынь шэнээр һунгагдаха, ажалынь һайжаруулха зорилгоор шэнэ замууд хараалагдаха байна.

Тиимэһээ конференцидэ бэлэдхэлэй үедэ, конференциин үедэ аймагай болон хотонуудай Соведүүдэй президиумэй гэшүүдые һунгалгада онсо анхарал хандуулха шухала, юуб гэхэдэ, эдэбхи оролдосотой хүнүүдэй хэшээлһээ бүлгэмэй хүдэлмэри тон ехээр дулдыдаха болоно бшуу. Тэрэшэлэн шэнэ эхин эмхинүүдые байгуулха, бүлгэмэй гэшүүдые олошоруулха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулха байна.

Памятнигуудые аршалан хамгаалалга ойро зуурын хэрэг бэшэ. Энэ хадаа манай ороной эрхэтэн бүхэндэ хабаатай шухалашье, саг үргэлжынхишье хэрэг мүн.

Түүхын болон соёл культурын памятнигуудые сахин хамгаалха Бүхэроссин бүлгэм эмхидхэгдэһээр үни болоогүй. Ушар тиимэһээ үргэн ниитын талаһаа али болохо туһаламжа хүлеэхэ байһаниинь гайхалгүй. Аймагуудай болон хото городуудай партийна, совет эмхинүүд манай хүдэлмэридэ түншэтэй туһа хүргэхэ бээзэ гэжэ найданабди.

И. БУДАЕВ,
түүхын, соёл культурын памятнигуудые сахин хамгаалха Бүхэроссин бүлгэмэй республиканска отделениин харюусалгата секретарь.

ХОЛЫН ХОЙТО ЗҮГТЭ

ПАРАТУНСКА ҮЗЭСХЭЛЭ

Аха түрүүшынхеэ холо холын Камчатка хүрэһэн аяншан олон лэ гайхама үзэсхэлэнгүүдтэй ушардаг юм. Наранай гараха зүгтэ оршодог энэ холын хахад арал ошоһон журналистнар дэбтэр соогоо заал һаа нэгэл һонин тэмдэглэлтэй бусадаг байха.

Камчаткын гүн хүрьһэн доро саг үргэлжэ улаан гал бүрмын далай орьёлон бусалжа байдаг гэжэ эрдэмтэд баталан бэшэдэг. Үнэхөөрөөшье тэндэхи хүн зон газарай хүдэлсөөр, уухилһандал уняартан, утааран байдаг угаа олон вулкануудайнь хэлбэреэр энэ баримтын зүбтэйе мэдэрхэ баатай болодог. Гэбэшье тэндэ ябажа үзэһэн хүн бүхэниие гейзернүүд, газар доороһоо дэбэрэн байгаа халуун аршаан булагууд онсо һонирхуулдаг. Манай совет орон соо гансал Камчаткада иимэрхүү түхэлэй гейзернүүд, аршаан булагууд ушардаг шуу. Газарһаа гараха һаба дээрээ тэрэ булагуудай уһан 100 градус хүрэтэр халуун байдаг юм. Зарим булагуудынь айхабтар хүсэтэйгөөр, ямар нэгэ насосоор булүүлһэндэл шадалдаг. тиихэдээ секунда соо зуу гаран литр шахуу уһа түлхин гаргана.

Байгаалиин «бэлэг» — энэ халуун уһые яажа арадай ажахыда, ажаһуудалда ашаглахаб гэһэн асуудал гараһаар үнинэй. Совет засагай тогтоһон сагһаа хойшо энээн тухай хөөрэлдөөн, арсалдааншье болодог һэн. Уташье, айхабтар хүйтэншье үбэлтэй энэ хизаарта байгаалиин булеэсүүлэн уһанай калори бүхэн үнэтэй сэнтэй байхань дамжаггүй. Үшөө гушаад жэлэй саада тээ һанаамгай һүбэлгэн Тит Дорофеев гэжэ хүн Паратунска булагуудай хажууда үбэлдөө овощ ургуулха теплицэ бариһан намтартай. Түрүүшынь туршалганууд айхабтар үрэ дүнтэй байһанаа баталаадхёо. Агууехэ Октябриин хүндэлэлдэ «Октябрьский» гэжэ нэрлэгдэһэн совхоз мүнөө теплична ажахыгаараа бүхы Камчаткадаа суурхадаг. Дүн хамта 60 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай теплицэнь жэлһээ жэлдэ үргэдхэгдэжэ, хэдэн мянган килограмм үбэлэй овощ холын хахад аралайхидта «бэлэглэнэ».

Паратунка гэжэ һууринда дүтэлхэдөөл уһанда орожо байһан бүлэг зониие анхархат. Газаа 28 градус хүйтэн байгаашье һаань, бассейнэй уһан булеэн, зохид юм. һүүлэй жэлнүүдэй туршада халуун булагай уһан дээрэ хэдэн бассейнүүд түгэс бэлэдхэлтэйгээр түхеэрэгдэнхэй. Тэдэнэй нэгые дээрэ дурдагдаһан совхоз өөһэдынгөө хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшадта барюулаа. Тиимэһээнь лэ совхозойхид ажалай һүүлээр өөрынгөө бассейн ерэжэ шунгадаг заншалтай. Түхэреэн жэл таһалгаряагүй нээлгээтэй байдаг бассейнэйнь уһан нэгэл онсо шэнжэтэй, юуб гэхэдэ, тэрээндэ ороһон хүн гансата үе мүсөө тэниижэ, эсэһэнээ мартадаг, һэргэлэн болоодхидог. Эрдэмтэд эндэхи уһанай шанарые шэнжэлжэ үзөөд, эмшэлхы аргатайень тодоруулаа һэн. Мүнөө бассейнүүдтэй зэргэлэн шэнэ түхэлэй санаториин байшан бодонхой. Тэрэшэлэн элдэб үбшэниие аргалха зорилгоор эндэхи шабар мүн лэ ашаглагдана. Паратункадахи санаторидо аргалуулха гэжэ хэдэн мянган модонһоо ажалшад ерэдэг юм. Гансашье энээгээр аршаан булагуудай аша туһа дүүрэшэдэггүй.

Һаяын сагта Паратункаһаа областиин түб Петропавловск-Камчатский хүрэтэр тусхай соргонуудаар халуун уһан абажа эхилхэнь. 70 километр тай замдаа дулаагаа гээнгүй хүү ошоһон байгаалиин уһан хотын гэрнүүдые, эмхи зургаанай байшангуудые дулаа[...] юм. Тэрэ уһанай зарим [...] мүн лэ тусхай сорго хоо[...] даар тротуар доогуур ур[...] даха, тиихэдэнь үйлсээ [...] мүльһэнһөө сэбэрлэхэ хэрэ[...] болохо бшуу. Хотын скв[...] соо тэрэл «шадитэ» уһан т[...] нүүдые булеэсүүлжэ, үбэл[...] үзэсхэлэн һайхан сэсэгүүд[...] баруулха арга олгохо бай[...] холын хүсэл бэшэ, мүнөөд[...] рэг болонхой. Юуб гэхэдэ, совет хүнүүд эхилһэн [...] бүтээжэл һаладаг шуу.

О. ВИНОГРАДО[...]
журнал[...]

Зураг дээрэ: Паратунска[...] сейн шадар.

ЭЛДЭБ ҺОНИН

УНШАГШАДТАЙ УУЛЗАЛГА

Гурэнэй Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай ород ба хари литературын кафедрын дэргэдэ уран зохёолдо дуратайшуулай кружок хүдэлмэрилжэ байдаг. Энэ кружогой хүдэлмэридэ институдай студентнэр эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг юм.

Кружогойхид республикынгаа уран зохёолшодтой уулзалга саг үргэлжэ эмхидхэжэ байдаг заншалтай. Ород ба хари литературын кафедрынхид «Байгал» журналай редакциин хүдэлмэрилэгшэдые урижа, тэдэнтэй һаяхан уулзаба. «Байгал» журналай редакторай орлогшо В. Бараев, журналай эдэбхитэй автор А. Политов, залуу поэтесса Нелли Закусина уулзалгада байлсаа. Кружогойхид 1967 ондо гараһан «Байгал» журналай бүхы но[...] дые уншаһан байжа, у[...] дээрэ өөһэдынгөө һанамжа[...] халнуудые хэлэбэд.

Уншагшад журналда т[...] доһон материалнуудай һа[...] лые тэмдэглэхэ зуураа, за[...] ды дутуу дунданууд[ые]нь [...] жэлһэн байна. Тиихэдэ жу[...] зарим номерто залуушуул[...] байдал тухай поэмэ, шэнэ[...] үсөвнөөр хэблэгдэнэ гэжэ [...] лэгшэд тэмдэглэбэ. Гадна[...] найруулга муутайгаар бэш[...] хэдэн шүлэг шүүмжэлэлд[...]

Нүхэр Бараев үгэ хэлэ[...] раа, журналай түсэбтэй у[...] дые танилсуулба.

В. ЧИМИТ[...]

ЭРДЭМТЭДЭЙ ЗЭРГЭ ОЛОШОРБ[...]

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай багшанарай дунда эрдэмэй нэрэ зэргэтэй хүнүүд олошоржо байна. Һүүлэй хоёр һарын туршада хэдэн багшанар эрдэмэй докторой, кандидадуудай нэрэ зэргэтэй болобо.

Хамагай түрүүн институдай түүхын багша Никифор Петрович Егунов түүхын эрдэмэй докторой нэрэ зэргэтэй болоһон. Һүүлээрнь дүрбэн багшанар кандидадуудай нэрэ зэргэ амжалтатайгаар хамгаалбад. Жэшээнь, биологи-химиин факультедэй ботаникын кафедрын багша Нанна Михайловна Хуриганова Буряадайнгаа республикада ургадаг шэлбэһэтэ модод тухай хүдэлмэри бэшэһэн байна. Тэрэ асуудалаараа Нанна Михайловна диссертаци хамгаалжа, биологиин эрдэмэй кандидат болоһон байна.

КПСС-эй түүхын ба политэкономиин багша Сергей Иванович Никифоров Буряадай хүдөөгэй партийна эхин органи[...] тухай хэһэн шэнжэлгын[...] түүхын эрдэмэй кандида[...] зэргэ олобо.

Удаань тус институдай[...] Ольга Макаровна Зыкина[...] дай хүдөө ажахын инс[...] дэргэдэхи аспирантура[...] най булинтэлтэ» гэжэ [...] биологиин эрдэмэй кан[...] нэрэ зэргэ амжалтатайга[...] гаалһан байна.

Философиин болон нау[...] мунизмын кафедрын а[...] багша Юрий Владимиров[...] росимов мүн лэ түүхын [...] кандидат болоод, оронойн[...] хотоһоо бусаба.

Мүнөө багшанарай инс[...] биологи-химиин факульте[...] шанар Николай Викторов[...] майлов, Михаил Андреевич[...] ков гэгшэд биологиин [...] докторой нэрэ зэргэ олох[...] хэлтэйгээр хүдэлжэ байн[...]

Д. ГАРМ[...]

ТОБШОХОНООР

* * *

Наһатын (Яруна) гидрометстанциин хүдэлмэрилэгшэд һайнаар хүдэлһэнэй түлөө «Эрхим шанартайгаар хүдэлдэг коллектив» гэһэн нэрэдэ хүртэһэн байна. Станциин хүдэлмэрилэгшэд Людмила Петрова, Мария Белобородова гэгшэд сагай уларил тухай мэдээ саг соонь олон газарта үгэжэ байдаг. Тиимэһээ тэдэнэр гидрометеорологическа албанай Забайкалиин управлениин Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаа.

Ц.-Е. СУДАНОВ.

* * *

Дэрээнэй совхозой ([...] 2-дохи отделениин лугов[...] рий Черноев аймагай э[...] говодуудай нэгэн юм. Т[...] жа байдаг 100 гектар са[...] гай га бүриһөө дунда [...] 12—13 центнер, зарим [...] һаа 20—30 центнер үбһ[...] на. Нүхэр Черноев сүл[...] таа агнуури хэдэг. Н[...] лэй агнууриин үедэ т[...] хэрмэ, хэдэн һолонго, [...] жа, гүрэндөө тушааба.

Г. БАДМ[...]

ДЖОНСОНОЙ МЭДҮҮЛГЭ

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Америкын «Пуэбло» гэжэ тагнуулай судным КНДР-тэ баригдаһан тушаа президент Джонсон январиин 26-най үдэшэ телевиденеэр тобшо мэдүүлгэ хээ. Корейн Арадай-Демократическа Республикада хамаатай уһан соо хэгдэһэн горитойхон харата аашын түлөө американ сэрэгэйхид харюусалгагүй гэжэ харуулхые Джонсон һэдэһэн байна. Тэрээнһээ байтагай «бүхы оронуудта хамаатай уһан соо» американ судные барижа, эзэрхэг түримхэй ябуулга хээ» гэжэ КНДР-ые зэмэлһэн байха юм.

США-гай правительство хоёр хэмжээ абажа байна. Тэрэ хадаа тус асуудалые ООН-ой Аюулгүйн Соведэй зүбшэн хэлсэлгэдэ табиха, энэ районой онсо байдалай тохёолдоо һаань, США-гай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй дайшалхы зэһэнги бэлэн байхын тулада тусгаар «һэргылэлгын хэмжээнүүдые» абажа байна гээд Джонсон мэдүүлээ. Резервистнүүдые татаалга ба Корей шадар американ далайн-сэрэгэй болон агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдые суглуулалга тушаа президент эндэ хэлэһэн байна. Эдэ ябуулганууднаа уламжалан, Урда Вьетнамдахи американ зэбсэгтэ хүсэнүүдэй тоо үсөөн болгогдохогүй гээд президент онсолон тэмдэглээ.

ГЭМ ЗЭМЭЕЭ БУСАДТА ТОХОХЫЕ ОРОЛДОНО

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Холбоото Штадуудай эрилгээр ООН-ой Аюулгүйн Соведэй заседани эндэ январиин 27-до нээгдээ.

Корейн Арадай-Демократическа Республикада хамаатай уһан соо «Пуэбло» гэжэ тагнуулай судным баригдаһанһаа уламжалан, оршон байдалай эрид ехээр хурсадаһанай түлөө харюусалгаһаа зайсахын тулада США Аюулгүйн Соведтэ мэхэ тохо гаргажа ороба.

Энэ ябуулгадань хада хэдэн делегадууд шанга харюу үгөө. Американ делегадай эрилтээр Аюулгүйн Соведые зарлалга шахардуу шанга байдалай түлөө өөрынгөө харюусалгые бусадта тохохо, Корейдэ США-гай хэһээр лэ байһан эзэрхэг түримхэй ябуулгые далдалха гэһэн һэдэлгэ болоно гээд советскэ түлөөлэгшэ Н. Д. Морозов хэлээ.

Американ сэрэгэй «Пуэбло» судные бариһан ушар Аюулгүйн Соведтэ зүбшэн хэлсэгдэхэ ёһогүй. Ямаршье гүрэндэ хамаатай уһанда ороһон тагнуулай кораблиие барилга тэрэ гүрэнэй дотоодын хэрэг болоно гээд советскэ түлөөлэгшэ үргэлжэлүүлэн хэлэһэн байна.

Урда Корейн газар дээрэ американ зэбсэгтэ хүсэнүүдэй байһан, тэрэ тоодо Корей шадарай уһан соогуур США-гай сэрэгэй флодой сугларалга Корейдэ тохёолдоһон шахардуу шанга байдалай гол шалтагаан болоно гээд Морозов тэмдэглээ. Корейһээ харин сэрэгүүдые гаргаха тухай асуудал эб найрамдалда дуратай гүрэнүүд нэгэтэ бэшэ табидаг байгаа. Гэбэшье энээндэ США, тэрэниие дэмжэдэг бусад оронууд хододоо эсэргүүсэдэг байһан юм гээд Морозов һануулаа.

США харата аашануудые гарга гаргаһаар, Корейн дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсалгые болюулха зорилготой шиидхэбэри ООН-ой гаргалгада хододоо һаад ушаруулдаг байна бшуу. Корейн урда талын хубиие американ сэрэгүүдэй эзэмдэлгэһээ уламжалан, Корейдэхи байдалай ямар ехэ аюултай болоһон тухай Советскэ Союзай, бусад эб найрамдалда дуратай оронуудай олон тоото уридшалан һануулгануудые Холбоото Штадууд хэрэгсээдэггүй байгаа.

КНДР-ые США-гай гэмнэлгэ ямаршье үндэһэ баримтагүй. Корейдэ эзэрхэг түримхэй ябуулга хэгшэ КНДР бэшэ, харин Корей арадай газар дээрэ дайтолон ороод, Корейн урда талын хубиие олон удаан жэлдэ эзэмдэжэ, корей арадта үрбаглалдай засаг түрые багадхаха гэжэ оролдогшод болоно гээд Н. Д. Морозов хэлээ.

Холбоото Штадуудай табиһан асуудалые зүбшэхэ зүйлдэ оруулха гэжэ Совет шиидхээ. Гурбан делегаци (СССР, Венгри, Алжир) арсажа дуугаа үгөө.

Израилиин уһан доогуур ябадаг онгосо үгы болоо

ЛОНДОН. (ТАСС). Дундада далай соо тамаржа ябаһан Израилиин уһан доогуур ябадаг «Дакар» гэжэ онгосын үгы болоһон тухай Израилиин армиин түлөөлэгшэ мэдүүлээ гээд Рейтер агентствын корреспондент Тель-Авивһаа январиин 27-до мэдээсэһэн байна.

Израилиин правительствын гүйлтаар США-гай, Англиин, Грециин далайн-сэрэгэй хүсэнүүдэй корабльнууд болон самолёдууд үгы болоһон онгосые бэдэрэлсэнэ.

Израилиин эрьеһээ 400 километр холо ошоод, Кипр аралһаа баруун тээ ябаха үедэнь, январиин 25-да уһан доогуур ябадаг онгосотой холбоо барисаа таһалдаһан байгаа гээд мэдээсэл соо заагдана.

Редакторай орло[...]
М. Н. НИ[...]

Манай адрес, телефону[...]

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактор[...] приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. редак[...] 62-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря[...] отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства[...] 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышлен[...] строительства—61-35, советского строительства и быт[...] культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67[...] формации—34-05, общественная приёмная—56-62, [...] бюро—57-63, фотолаборатория—33-61.

Гор. Улан-Удэ, типография Управления по печати [...] вете Министров БурАССР.

Н-04352. Зак. №[...]

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО

МНР-эй АРАДАЙ ЕХЭ ХУРАЛАЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). Арадай ажахын ба соёл культурын һалбаринуудые бүри һайнаар хүтэлбэрилдэг болохо, захиргаанай аппарадай гаргашые бага болгохо зорилгоор гүрэнэй түбэй органуудай байгууламжые хубилгаха тухай МНР-эй Арадай Ехэ Хуралай Президиум Указ гаргаа. Энээн тухай «Үнэн» газетэ январиин 27-до бэшэһэн байна.

Зарим комитедүүд, соведүүд болон министерствэнүүдые нэгэдхэһэнэй эсэстэ Түлишын-энергетическэ промышленностиин ба геологиин, Хүдөө ажахын, Хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин, Барилгын ба барилгын материалнуудай, Арадай гэгээрэлэй министерствэнүүд байгуулагдаа. МНР-эй транспортын комитет транспортын министерство болгогдоо.

Ой модоной ба модо болбосоруулгын промышленностиин шэнэ главна управлени МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэ байгуулагдаа.

Гүрэнэй департаментда зүблөөн болобо

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Америкын «Пуэбло» гэжэ тагнуулай кораблиие КНДР-эй засагаархидай бариһанһаа уламжалан, Вашингтондо ехэ сошордолго гараа. США-тай хамта Корейн дайнда хабаадаһан 16 ороной түлөөлэгшэдтэй гүрэнэй департамент январиин 26-да зүблөө хээ.

Энэ зүблөөн «гол түлэб информационно шэнжэтэй байгаа» гэжэ США-гай гадаадын политическэ зургаанай тусхай түлөөлэгшэдэй багалан хэлэбэшье, КНДР-тэ эсэргүү шэнэ хоротой аашаа гаргалгада бусад оронуудые татан оруулха гэжэ США-гай һанаашалжа байһан тухай зүблөөнэй болоһон ушар гэршэлжэ үгэнэ.

Д. Голланой хэлэһэн үгэ

ЛОНДОН. (ТАСС). Великобританиин Коммунис партиин Генеральна секретарь Джон Голлан январиин 26-да болоһон митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, уласхоорондын оршон байдалай угаа ехээр хурсадажа байһые тэмдэглээ. Бусадай хэрэгүүдтэ американецуудай хаа хаанагүй хамаралсадаг болоһонһоо уламжалан, оршон байдал шахардуу шанга болоно гээд тэрэ хэлээ.

Вьетнамда, Азиин бусад районуудта американ эзэрхэг түримхэй ябуулгые болюулхын, ядерна зэбсэг усадхахын, бусадай газар дээрэһээ сэрэгүүдые гаргахын түлөө тэмсэдэг Великобританиин Коммунис партиин политическэ программа үргэнөөр дэмжэхые Джон Голлан уряалаа.

Буу зэбсэг түхеэрхын тулада бэшэ, харин пенси ехэ болгохын, гэр байра болон һургуулинуудые олоор барихын тулада мүнгэ зөөриеэ гаргашалхые, дайн байлдаа болюулхые, энхэ тайбанаар зэргэ оршон байхые бидэнэр дурадханабди.

Блайбергын бэе һайжарна

ПАРИЖ. (ТАСС). 58 наһатай Филип Блайбергда һудаһанайнь гаһаржа, ууаг тархи руунь шуһанай ехээр ороһон дээрэһээ наһа бараһан 24 наһатай Хаунгын зүрхэнэй һуулгагдаһанһаа хойшо 25 үдэр үнгэрөөд байна. Кейптаунһаа Франс Пресс агентствын корреспондентын мэдээсэһэнэй ёһоор, операциин хэгдэһэн «Хроте схюр» больницын түлөөлэгшэ январиин 27-до иигэжэ мэдүүлээ: Блайбергын бэе һайжаржал байһаар.

Патриодууд добтолһоор

ХАНОЙ. (ТАСС). Урда Вьетнамай патриодууд январиин түрүүшын хахадта ороной элдэб районуудта американ эзэрхэг түримхэйшүүлэй, союзнигуудайнь сэрэгүүдтэ эсэргүү хэдэн добтолго хэһэн байна. Освобождениие агентствын дамжуулгада үндэһэлэн, ВИА агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, хүсэд бэшэ мэдээнэй ёһоор энэ үе соо Урда Вьетнамай Арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй сэрэгшэд байлдаа хэхэдээ, дайсанай 12 мянган солдат ба офицерые, тэрэ тоодо 7.300 американ сэрэгэй алба хэгшэдые, союзна сэрэгүүдэй 700 солдадые хүлһөөнь буулгаа. Добтолгонуудай үедэ патриодууд американ ябаган сэрэгэй хоёр бригадын штабуудые үгы хээ, олон буу зэбсэг усадхаһан байна.

Израилиие Иордани зэмэлнэ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Эблэрэлгэ тухай хэлсээе Израилиин зэбсэгтэ хүсэнүүд сахинагүй гэжэ Иорданиһаа ООН-ой дэргэдэ байдаг түлөөлэлгын зургаан зэмэлһэн байна.

Израилиин эзэмдээд байһан газар руу Иорданиин тала буудаа гэһэн хэбэртэй Израилиин баталамжые худал хуурмаг гэжэ элишэлхэ зуураа, Иорданиһаа ООН-ой дэргэдэ байдаг түлөөлэгшэ ООН-ой Генеральна секретарьта эльгээһэн бэшэг соогоо иигэжэ заана. Хаан Хусейнэй хүүргэ шадар Иорданиин газар руу Израилиин сэрэгүүд январиин 25-да хоёр дахин буудаа. Иорданиин тала имагтал өөрыгөө хамгаалха зорилгоор урдаһаань буудаха баатай болоһон байна. Израилиин сэрэгүүд буудалга хэхэдээ пулемёдууд болон томо буунуудые хэрэглээ гээд бэшэг соо заагдана.

ДРВ-дэ буудуулан унагаагдаба

ХАНОЙ. (ТАСС). Нгеан провинцида ДРВ-гэй агаарай хилые дабаһан американ самолёдые Вьетнамай арадай армиин агаарһаа хамгаалха частьнуудай сэрэгшэд буудажа унагааган гээд Вьетнамай информационно агентство мэдээсэнэ.

Шалтаг боложо үгэбэ

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Далайн-сэрэгэй болон агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдэй 15 мянга шахуу резервистнүүдые сэрэгэй албанда татаха гэжэ США-гай правительство шиидхэһэн байна. Тиимэ алхам хэхэ шалтаг олоожо ядаһаар президент Джонсон үнинэй юм. Харин «Пуэбло» гэжэ тагнуулай кораблиин мүнөө баригдаһан ушар тэрээндэ шалтаг боложо үгөө ёһотой гэһэн һанамжанууд эндэ хэлэгдэнэ.

Энээниие американ хэблэл мэдэрнэ. «Пуэблын» баригдаһан ушар сэрэгэй резервые иимэ ехээр хэрэглэхэ гэжэ США-гай правительствын шиидхэһые «горитойгоор сагааруулжа үгэнэ» гээд «Вашингтон пост» газетэ бэшэнэ.